

“เมื่อสตรีตามหาประชาธิปไตยในสังคมปิตาธิปไตย”

“WHEN WOMEN LONG FOR DEMOCRACY
IN PATRIARCHAL SOCIETY”

อารียา หุตินทะ*

Areeya Hutinta

บทคัดย่อ

เรื่องสั้นของนักเขียนหญิงกลุ่มหนึ่งแสดงให้เห็นว่าหลักการพื้นฐานในระบบประชาธิปไตยอันประกอบด้วยความเสมอภาค เสรีภาพและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ ยังไม่ได้เป็นวิถีปฏิบัติในชีวิตอย่างแท้จริงโดยเฉพาะในความสัมพันธ์ระหว่างหญิงชาย นักเขียนหญิงกลุ่มนี้ใช้พื้นที่ทางวรรณกรรมตีแผ่ให้เห็นปัญหาความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันของหญิงและชายทั้งในพื้นที่ครัวเรือนและในพื้นที่สาธารณะ รวมถึงแสดงให้เห็นอุดมการณ์ประชาธิปไตยที่กำกับควบคุมวิธีคิดของคนในสังคมโดยมองผ่านประเด็นเรื่องการทำแท้งและการซื้อบริการทางเพศ นอกจากนี้ เรื่องสั้นกลุ่มนี้ยังทำหน้าที่สร้างจิตสำนึกร่วมให้เกิดในหมู่ผู้หญิงโดยมุ่งหวังว่า การเรียนรู้ประสบการณ์ของผู้หญิงทั้งในแง่ลบที่เป็นปัญหาและในแง่ลบที่ผู้หญิงสานสายสัมพันธ์ต่อกันทั้งในครัวเรือนและในพื้นที่สาธารณะจะทำให้ผู้หญิงเรียนรู้และเข้าใจในสถานะ

* อาจารย์ ดร. ประจักษ์าควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร; นักวิจัยในโครงการ “จิตวิญญาณประชาธิปไตยในเรื่องสั้น : ๔๐ ปีนับจาก ๑๔ ตุลา ๒๕๑๖” ได้รับทุนวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ของตนและเพื่อนเพศหญิงด้วยกันที่ยังตกเป็นรอง อันจะนำไปสู่การเรียกร้อง
ต่อรองให้เกิดความเสมอภาคในสังคม

คำสำคัญ : ปิตาธิปไตย ประชาธิปไตย นักเขียนหญิง จิตสำนึกร่วมของสตรี

Abstract

A group of short stories produced by female writers reveals that fundamental principles of democracy, of equality, freedom, and human dignity, are not truly carried out in practice particularly in the relationship between women and men. These female group of writers employ literary works in order to expose the problem of inequality which lies in power-related relationships between women and men, both in domestic and public spheres. Through issues on abortion and prostitution, these female writers also reveal the ideology of patriarchy which controls people's mentality. Moreover, this group of short stories also raises the collective feminine consciousness among women through experiences that are problematic. The stories portray women reciprocally forming a close relationships in the private and public sphere, realizing and understanding the status that their own status and, that of their peers' that are still inferior, resulting in a call for social equality.

Keywords : Patriarchy, Democracy, Female Writers, Collective Feminine Consciousness

บทนำ

แม้หลักการพื้นฐานในระบอบประชาธิปไตยคือหลักของความเสมอภาค เสรีภาพ และศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ ซึ่งครอบคลุมทั้งรูปแบบการปกครองและวิธีการดำเนินชีวิต ประเทศที่ยึดหลักปกครองดังกล่าวเชื่อว่าสมาชิกของสังคมทุกคนไม่จำกัดว่าจะอยู่ในชนชั้นใด เพศใด มีฐานะทางเศรษฐกิจหรือฐานะทางสังคมอย่างไร ล้วนมีสิทธิเท่าเทียมกันที่จะเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมเพื่อพัฒนาตนเองและสังคมโดยส่วนรวม และต้องมีระบบการเมืองที่ต้องเปิดโอกาส หรือให้เสรีภาพแก่ประชาชนในการดำเนินการใด ๆ ภายใต้กฎระเบียบของสังคม แต่ตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏในสังคมไทยดูเหมือนว่าหลักการดังกล่าวจะเป็นเพียงแค่รูปแบบของการปกครองที่อาจไม่ลงมาถึงวิธีการดำเนินชีวิตเท่าใดนัก เพราะหากพิจารณามิติต่าง ๆ ของสังคมไทยไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง หรือด้านสังคมและวัฒนธรรม ผู้ที่มีบทบาทหลักที่สังคมยอมรับคือเพศชาย กล่าวให้ชัดเจนคือในความเป็นประชาธิปไตยนั้น สังคมไทยเป็นสังคมแบบปิตาธิปไตยหรือระบบชายเป็นใหญ่ หมายถึง ระบบการครอบครองและควบคุมของผู้ชาย และการตกเป็นเบี้ยล่างของผู้หญิงในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ในทางเศรษฐกิจ ระบบชายเป็นใหญ่สะท้อนให้เห็นได้จากการแบ่งงานระหว่างผู้หญิงและผู้ชายในครอบครัวที่ทำให้งานในบ้านเป็นหน้าที่ของผู้หญิงเท่านั้น งานนอกบ้านที่ผู้หญิงทำมักจะมีสถานภาพต่ำกว่าและได้รับค่าตอบแทนที่ต่ำกว่ากิจกรรมที่ผู้ชายทำ โอกาสก้าวหน้าในการทำงานของผู้ชายก็มีมากกว่าแม้จะมีการศึกษาในระดับเดียวกัน หรือหากพิจารณาด้านการเมืองการปกครอง สัดส่วนของผู้หญิงที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการเมืองการปกครองไทยก็น้อยกว่าผู้ชายมาก (ชลิดาภรณ์ ส่งสัมพันธ์ ๒๕๔๙ : ๒๕-๔๔)

แนวคิดปิตาธิปไตยที่เป็นแนวคิดกระแสหลักในสังคมไทยจึงเป็นสิ่งที่ขัดแย้งกับหลักการพื้นฐานในระบอบประชาธิปไตยในเรื่องของสิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาค ในส่วนของงานวรรณกรรม ผลงานของนักเขียนหญิงในอดีตที่เรียกร้องความเป็นธรรมให้แก่สตรีที่ถูกสังคมปิตาธิปไตยเอารัดเอาเปรียบที่นำเสนอมาเล่มหนึ่งคือ **หญิงคนชั่ว** ของ ก.สุรางคนางค์ ซึ่งเขียนถึงสตรีที่ถูกหลอกมาเป็นโสเภณีว่าไม่สามารถพ้นจากวงจรอันเลวร้าย สาเหตุหลักส่วนหนึ่งมาจากทัศนคติของคนในสังคมที่ไม่ยอมรับหากสตรีผู้นั้นจะเดินหนีไปมีชีวิตใหม่ที่ดีกว่า ก. สุรางคนางค์กำลังวิจารณ์ค่านิยมที่ให้คุณค่าของ

ผู้หญิงแค่เพียงพรหมจรรย์ และยกย่องเชิดชูผู้หญิงที่อยู่ในกรอบที่พร้อมปฏิบัติหน้าที่แม่และเมียที่ดีในสังคมปิตาธิปไตยเท่านั้น หากใครอยู่นอกกรอบดังกล่าวไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดก็จะต้องถูกสังคมลงโทษและกีดกันอย่างสิ้นเชิง ส่วนในยุคปัจจุบันนับตั้งแต่ช่วง ๑๔ ตุลา ๑๖ ถึง ๖ ตุลา ๑๙ เป็นต้นมาอันเป็นยุคที่อยู่ในช่วงเดียวกับกลุ่มข้อมูลที่ผู้วิจัยสนใจ การต่อสู้เพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยของนิสิตนักศึกษาปัญญาชนก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวครั้งสำคัญในการตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันในทุกภาคส่วน บทกวี *อหังการของดอกไม้* ของ จิระนันท์ พิตรปรีชา มีส่วนสำคัญในการปลุกเร้าให้ผู้หญิงตระหนักในปัญหาความไม่เท่าเทียมกันระหว่างเพศและกล้าออกมาแสดงความคิดเห็นกันมากยิ่งขึ้น นับจากนั้นเป็นต้นมา นักเขียนหญิงจำนวนไม่น้อยลุกขึ้นมาสำรวจบทบาทหน้าที่ พื้นที่และตัวตนของผู้หญิงในแง่มุมต่าง ๆ ทั้งเรื่องอิสรภาพส่วนบุคคล เรื่องครอบครัว เรื่องในที่ทำงาน การกระจายอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันทางเพศในทางเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงกับสถาบันทางสังคม รัฐ การเมือง และสังคมวัฒนธรรม เป้าหมายของพวกเธอคือการตีแผ่ความเสียเปรียบของผู้หญิงในระบบปิตาธิปไตย การต่อรองกับอำนาจของระบบชายเป็นใหญ่ที่ควบคุมวิถีชีวิตของพวกเธอ รวมทั้งการสร้างสำนึกร่วมในปัญหาที่ผู้หญิงทุกคนต้องเผชิญ อันจะนำไปสู่การตระหนักรู้และร่วมมือกันแก้ไขเปลี่ยนแปลงสภาพที่ตกเป็นรอง รวมถึงสร้างมาตรฐานใหม่ในการดำเนินชีวิตที่ไม่ยึดผู้ชายเป็นหลักเท่านั้น

ประชาธิปไตยในสังคมปิตาธิปไตย : เสียงหัวใจของผู้หญิงในเรื่องสั้น

ในการสำรวจผลงานของนักเขียนหญิง ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มข้อมูลจากเรื่องสั้นของนักเขียนหญิงทั้งหมด ๑๕ คน จากรวมเรื่องสั้น ๒๗ เล่ม* พบเรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับผู้หญิง ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ชายและผู้หญิง สถานภาพและบทบาทของผู้หญิงในครอบครัวและในสังคม และทัศนะของผู้หญิงที่มีต่อสถาบันต่าง ๆ ใน

* รายชื่อนักเขียนหญิงและผลงานที่สำรวจในครั้งนี้คือ ๑ เวงจันทร์ รวมเรื่องสั้น *บุหลันแรม* ๒ ชามา รวมเรื่องสั้น *ความรัก, ความลับ* ๓ เฉลอ รวมเรื่องสั้น *กาเมิง* ๔ เตือนวาด พิมวนา รวมเรื่องสั้น *หนังสือเล่มสอง, สัมพันธภาพ* ๕ ปราภวณ รัตนะ รวมเรื่องสั้น *งดบริการสุนัขและนักการเมือง* ๖ ปางบุญ รวมเรื่องสั้น *ของแถม* ๗ พัชรพล ชูแสงศรี รวมเรื่องสั้น *ลูกปิ่นที่เหลือนอยู่*

สังคม ดังรายชื่อต่อไปนี้คือ รวมเรื่องสั้น แก้วหยดเดียว ของ ศรีดาวเรือง ได้แก่เรื่อง ครั้งหนึ่งนานมาแล้ว (๒๕๑๘) และ ประเพณีที่ยกเลิก (๒๕๒๑) รวมเรื่องสั้น บัตรประชาชน ของ ศรีดาวเรือง ได้แก่เรื่อง แม่ของป้อม (๒๕๒๒) มืดแล้วสว่าง (๒๕๒๓) นวลกับลอมและขวดน้ำในมือ (๒๕๒๖) และ ถ้อยคำกับความเจ็บ (๒๕๒๖) รวมเรื่องสั้น มัทรี ของ ศรีดาวเรือง ได้แก่เรื่อง มัทรี (๒๕๒๘) และ กุหลาบแดงในโกขาว (๒๕๒๘) รวมเรื่องสั้น ภาพลวงตา ของ ศรีดาวเรือง ได้แก่เรื่อง มัลลิกา (๒๕๓๐) และ บันทึกรักของน้องหนู (๒๕๓๒) รวมเรื่องสั้น อัญมณีแห่งชีวิต ของ อัญชัน ได้แก่เรื่อง หม้อที่ขุดไม่ออก (๒๕๓๑) รวมเรื่องสั้น ความลับ ของ ชามา ได้แก่เรื่อง ดงดอกไม้ (๒๕๓๙) วานอนสออย่าง (๒๕๓๙) หันหลังชนกัน (๒๕๓๙) และ ขบถ (๒๕๓๙) รวมเรื่องสั้น กรอบ ของ สิตางศุภา ได้แก่เรื่อง วังน้ำวน (๒๕๔๐) ห้องตรวจหมายเลข ๓ (๒๕๔๑) บ้านร้างในทุ่งเปลี่ยว (๒๕๔๑) นวลปรางนางนั้น (๒๕๔๔) สาเหตุ (๒๕๔๔) กรอบ (๒๕๔๓) และ สร้อยสายบัว (๒๕๔๔) รวมเรื่องสั้น เราตกอยู่ในสมรภูมิรบอีกครั้ง ของ เสาวรี ได้แก่เรื่อง ฉันเป็นเพียงผู้ปลดปล่อยความเศร้าเท่านั้น (๒๕๕๔) รวมเรื่องสั้น เส้นผมบังภูเขา ของ เอื้อ อัญชลี ได้แก่เรื่อง ดวงจันทร์ทรา (๒๕๔๒) และ จ้างก็ไม่ให้เกิด (๒๕๔๒) รวมเรื่องสั้น มิตรภาพยังอยู่กับเรา ของ อรุดา โควินท์ ได้แก่เรื่อง ชายทั้งสี่ (๒๕๔๒) ฉันและหล่อนกับงานของเรา (๒๕๔๓) และ สู่การโบยบิน (๒๕๔๓) และรวมเรื่องสั้น หนังสือเล่มสอง ของ เตือนวาด พิมวนา ได้แก่เรื่อง อำนาจ (๒๕๓๗)

จากเรื่องสั้นจำนวน ๓๐ เรื่อง ผู้วิจัยพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างชายและหญิงในรูปแบบต่าง ๆ และพบว่าความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมนี้ปรากฏทั้งในครอบครัว ในพื้นที่สาธารณะ ในรูปของอุดมการณ์ปิตาธิปไตยที่แผ่ซ่านไปในสังคมและควบคุมผู้หญิงทั้งร่างกาย การกระทำ เป้าหมายของชีวิตและวิธีการแสดงออกของเธอเหล่านั้น นักเขียนหญิงแต่ละคนล้วนมีเป้าหมายในการนำเสนอประสบการณ์ดังกล่าว

๘ แพร จารุ รวมเรื่องสั้น นอกหน้าต่าง ๙ ศรีดาวเรือง รวมเรื่องสั้น แก้วหยดเดียว, บัตรประชาชน, มัทรี, ภาพลวงตา, แม่สาธุ ๑๐ สิตางศุภา รวมเรื่องสั้น กรอบ, ป้างเจกชน ครั้งสุดท้ายของเขและเธอ ๑๑ สุจินดา ชันดยาภักดิ์ รวมเรื่องสั้น ใจดวงเปลี่ยว, ภาพร่างเหมือนจริง ๑๒ เสาวรี รวมเรื่องสั้น เราตกอยู่ในสมรภูมิรบอีกครั้ง ๑๓ อัญชัน รวมเรื่องสั้น อัญมณีแห่งชีวิต, ผู้แลเห็นลม ๑๔ อรุดา โควินท์ รวมเรื่องสั้น มิตรภาพยังอยู่กับเรา, มีไว้เพื่อขาบ ๑๕ เอื้อ อัญชลี รวมเรื่องสั้น นารีปราโมทย์และเรื่องรักอื่น ๆ, เส้นผมบังจักรวาล

ไม่ว่าจะอยู่ในระดับตีแผ่ปัญหาความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ตั้งคำถามกับชุดอุดมการณ์ และค่านิยมที่สนับสนุนให้ชายอยู่เหนือหญิง หรือสร้างพื้นที่เล็ก ๆ ส่วนตนและแบ่งปันประสบการณ์เหล่านั้นกับผู้อ่านของเธอ ทั้งหมดทั้งมวลก็เพื่อยืนยันความเป็นมนุษย์ในตัวของเธอและบรรดาเพื่อนร่วมโลกผู้หญิงที่มีไม่น้อยไปกว่าเพื่อนร่วมโลกผู้ชาย ฉะนั้นคุณค่าหรือศักดิ์ศรีในการดำรงอยู่ของพวกเธอรวมไปถึงความเสมอภาคในฐานะพลเมืองของสังคมในระบอบประชาธิปไตยก็ไม่ควรถูกสังคมปิตาธิปไตยกดขี่ให้ด้อยค่ากว่าเพียงเพราะเพศสรีระของพวกเธอ ซึ่งรายละเอียดของประเด็นต่าง ๆ มีดังต่อไปนี้

ตีแผ่และเรียกร้องด้วยเสียงของพลเมืองชั้นสองในปิตาธิปไตย

เรื่องสั้นของนักเขียนหญิงจำนวนหนึ่งมุ่งหมายที่จะบันทึกความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมของชายและหญิงภายใต้พลังทางสังคมในระบบชายเป็นใหญ่ พื้นที่ที่ฉายภาพการกดขี่อย่างเด่นชัดคือเรื่องภายในครอบครัว นอกจากนี้ ในพื้นที่สาธารณะยังพบความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมนี้ในทุกพื้นที่เช่นในที่ทำงาน ที่ร้านอาหาร หรือในพื้นที่ส่วนต่าง ๆ ในบางประเด็นอย่างเช่นเรื่องการทำแท้งและประเด็นของหญิงขายบริการก็เป็นพื้นที่ที่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมในมิติของอุดมการณ์ที่ควบคุมและกดขี่ผู้หญิงอย่างเห็นได้ชัด ดังนั้นในเรื่องสั้นกลุ่มแรกผู้วิจัยจะเสนอเนื้อหาในสามประเด็นคือความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างหญิงและชายในครัวเรือนและในพื้นที่สาธารณะ ประเด็นที่เกี่ยวกับการทำแท้ง และประเด็นที่เกี่ยวกับโสเภณีหรือหญิงขายบริการ แนวทางการนำเสนอของเรื่องสั้นกลุ่มนี้บางเรื่องเป็นเพียงแค่การตีแผ่ให้เห็นความกดขี่ที่ตัวละครสตรีได้รับ แต่บางเรื่องก็แสดงภาพการพยายามต่อสู้ของผู้หญิงทั้งในฐานะแม่และเมีย นอกจากการเสนอปัญหา นักเขียนหญิงยังพยายามเสนอทางออกของปัญหาเพื่อเป็นต้นแบบให้ผู้อ่านไว้ในเรื่องสั้นด้วย สิ่งที่น่าสนใจคือ นักเขียนหญิงบางคนลุกขึ้นมาตั้งคำถามกับอุดมการณ์แบบปิตาธิปไตยที่อ้างความชอบธรรมในการกำหนดบทบาทหน้าที่ของหญิงชายไว้อย่างตายตัว ในขณะที่บางคนก็พลิกสถานการณ์ได้เปรียบเสียเปรียบระหว่างหญิงและชายเสียใหม่ เป็นการโต้กลับกับอำนาจปิตาธิปไตยที่ครอบงำและควบคุมผู้หญิงอย่างที่เคยเป็นมายาวนาน

จิตใจและร่างกายในกำมือของสามี : ความสัมพันธ์เชิงอำนาจของหญิงชาย ในครอบครัว

เรื่องสั้นในกลุ่มที่ตีแผ่ความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมในครอบครัวได้แก่เรื่อง แม่ของ

๗๔ อาริยา หุตินทะ

บ่อม (๒๕๒๒) เรื่อง มัลลิกา (๒๕๓๐) ของ ศรีดาวเรือง เรื่อง วานอนสอนง่าย (๒๕๓๙) ขบถ (๒๕๓๙) และ หันหลังชนกัน (๒๕๓๙) ของ ชามา หม้อที่ขุดไม่ออก (๒๕๓๑) ของ อัญชัน วงน้ำวน (๒๕๔๐) และ กรอบ (๒๕๔๓) ของ สิตางศุภา เรื่องที่แสดงความรุนแรงเชิงโครงสร้างของสังคมปิตาธิปไตยต่อผู้หญิงคือเรื่อง สาเหตุ (๒๕๔๔) ของ สิตางศุภา เรื่อง ชายทั้งสี่ (๒๕๔๔) ฉันทะและหล่อนกับงานของเรา (๒๕๔๓) ของ อรุณา โควินท์ และ บันทึกของน้องหนู (๒๕๓๒) ของ ศรีดาวเรือง เรื่องที่ตั้งคำถามกับความไม่เท่าเทียมระหว่างเพศในสังคมคือเรื่อง มัทรี (๒๕๒๘) ของ ศรีดาวเรือง และเรื่องที่เสนอทางออกของปัญหาความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมคือ สร้อยสายบัว (๒๕๔๔) ของ สิตางศุภา ดังที่ผู้วิจัยจะแสดงรายละเอียดและยกตัวอย่างจากบางเรื่องประกอบ ดังนี้

ความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมระหว่างชายและหญิงในครอบครัวแบบปิตาธิปไตย แสดงออกหลายทาง อาทิ การแสดงความเหนือกว่าของฝ่ายชายในฐานะหัวหน้าครอบครัว ทั้งในเรื่องการควบคุม การปกครองและการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ภายในครอบครัว นักเขียนหญิงจะตีแผ่ความสัมพันธ์ดังกล่าวในหลายระดับ เช่น ฝ่ายชายออกคำสั่งให้ฝ่ายหญิงปรนนิบัติดูแลในชีวิตประจำวัน ควบคุมให้ฝ่ายหญิงปฏิบัติตามคำสั่งอย่างเคร่งครัด ไปจนถึงการลงโทษด้วยวาจาและใช้กำลังทำร้ายหากฝ่ายหญิงไม่เชื่อฟังหรือไม่ยินยอม เรื่องสั้นที่แสดงมิติความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมที่ชัดเจนที่สุดในกลุ่มนี้คือเรื่อง หม้อที่ขุดไม่ออก ของอัญชัน ตัวละครฝ่ายหญิงที่มีสถานะเป็นทั้งแม่และเมียในเรื่อง แสดงภาพของผู้หญิงที่ตกอยู่ใต้อาณัติของสามีอย่างสิ้นเชิง ในแต่ละวัน เธอต้องทำทุกวิถีทางที่จะไม่ให้สามีระคายเคืองอารมณ์แม้สิ่งนั้นจะดูเป็นเรื่องที่ไร้สาระในสายตาของผู้อื่น เช่นการต้องคอยถือไม้กวาดไล่นกกระจอกที่มาส่งเสียงรบกวนที่หน้าต่างห้องนอนที่สามีกำลังหลับอยู่ทุกเช้าเพื่อไม่ให้เขาตื่นขึ้นมาอย่างอารมณ์เสีย ต้องใช้จ่ายอย่างประหยัดเพราะสามีเป็นผู้หารายได้เข้าบ้านเพียงผู้เดียว ที่สำคัญที่สุดคือ เธอต้องเป็นผู้รองรับอารมณ์โกรธของสามีที่พร้อมจะปะทุได้ตลอดเวลา ทั้งทางวาจาที่เชือดเฉือนและการใช้กำลัง ดังเช่นที่สามีมักจะจ้องเชือดเฉือนภรรยาที่ไม่สามารถงานทำนอกบ้านได้ว่า “มีบ้านคนอยู่ไว้อย่า ไม่ใช้รังสัตว์ ...เออ ใช้อันหานี้ มีแต่สัตว์มาเกาะกินเต็มบ้าน เมื่อไหร่จะไปให้พ้นหน้ากันซะทีนะ (อัญชัน ๒๕๓๑ : ๗๐)” “ยังไง ๆ พวกนี้มันก็ยังรู้จักทำมาหากินเป็น ไฉนทำอะไรไม่เป็นเลยนะซี น้าอายุชะยิ่งกว่ากะหร่ (อัญชัน ๒๕๓๑ : ๖๙)”

อัญชันแสดงภาพที่สามีอยู่เหนือภรรยาอย่างชัดเจนและเข้มข้น ความหวาดกลัว

ที่ฝังรากลึกและแสดงออกอย่างลนลานเมื่อหม้อที่สามีเพิ่งซื้อใหม่ใหม่ไฟ อาทิ “กิริยาท่าทางตื่นตูมของหล่อนผู้ที่ได้แต่ปะปะคว้านั้นหั่นหนึ่งอะ ๗ อะ ๗ อยู่ตรงหน้าเตาจนน่าสงสาร ... ใจคอของหล่อนตอนนี้อัดแน่นไปด้วยความวิตกกังวลไม่ได้ฟังว่าลูกชายกำลังพูดว่าอะไรอีก (อัญชัน ๒๕๓๑ : ๕๐)” แสดงให้เห็นว่าสถานะของสามีในบ้านหลังนี้อยู่เหนือสมาชิกทั้งปวง ความเหนือกว่านั้นมาจากการเป็นผู้หารายได้เข้าบ้านเพียงคนเดียว และความเคยชินกับการใช้อำนาจและความรุนแรงกับภรรยาและลูก ๗ อัญชันตีแผ่ภาพนั้นอย่างถึงที่สุดเมื่อการพยายามซ่อนหม้อที่ใหม่ไฟไม่ให้สามีรู้ไม่เป็นผลลูก ๗ ที่เธอติดสินบนไม่ให้บอกพ่อกลับทำความแตกเพราะต่างฝ่ายต่างกลัวว่าจะถูกทำโทษหากถูกจับได้และพยายามปิดความผิดให้พ้นตัว แต่ผลสุดท้ายทั้งแม่และลูกทั้งสองคนก็ถูกลงโทษอย่างรุนแรง

หล่อนรู้สึกตัวเองถูกลากถูกลูกักไปทีหน้าต่าง แล้วก็ถูกสามีจับเวี่ยงออกไปกระแทกขอบหน้าต่างดังโครม ได้ยินเสียงเขากกระชากบานหน้าต่างมุ้งลวดถ่างออกโดยแรง แล้วก็กระชากหัวหล่อนออกไปให้พ้นตัวขอบหน้าต่างจนสุดเอว หล่อนตาเหลือกตาลานด้วยความรักชีวิต แต่ก็สิ้นแรงขัดขืน

...

“อย่าหนีนะ ไอ้อัน อีแอม ไอ้เด็กเวร!” เด็ก ๗ หลบพ้อกันซูลมุนครวนี้หล่อนปล่อยโฮออกมาเสียงโหยหวนลั่นห้อง แต่หมดแรงที่แม้จะคลานเข้าไปก้นลูก หากเขากียังรีเข้าไปคว้าตัวลูกมาผัวะผะไปตามหัวหู ขณะที่ลูกสองคนหลบมือหลบเท้าพ้อกันหัวซุกหัวซุนอยู่ตรงหน้าประตูห้องนั่นเอง

(อัญชัน ๒๕๓๑ : ๗๖-๗๗)

ความสัมพันธ์เชิงอำนาจในครอบครัวระหว่างสามีภรรยาในเรื่อง “หม้อที่ขูดไม่ออก” ที่อัญชันแสดงให้เห็นในระดับเหตุการณ์คือเรื่องของการใช้ความรุนแรงในครอบครัว แต่ในระดับปรากฏการณ์ สิ่งที่เกิดขึ้นแสดงความเป็นรองของผู้หญิงจากมิติเชิงสังคมและวัฒนธรรมที่มีทัศนคติทางสังคมกำกับว่างานบ้านเป็นงานที่ไม่สร้างรายได้ จึงมีคุณค่าน้อยกว่างานที่สร้างรายได้ แม้ภรรยาจะไม่ใช่ฝ่ายหารายได้เข้าบ้าน แต่เธอก็

จัดการดูแลความเป็นอยู่ของสมาชิกในครอบครัวโดยเริ่มงานของเธอตั้งแต่สมาชิกทุกคนยังไม่ตื่นด้วยซ้ำไป แต่เรื่องก็แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า แรงงานของเธอที่ใช้ในการดูแลรักษาบ้านและความเป็นอยู่ของสมาชิกในครอบครัวเป็นสิ่งที่แทบจะไม่มีค่าหมาย เพราะแรงงานนั้นปราศจากมูลค่าทางเศรษฐกิจ ภรรยาจึงถูกสามีใช้ประเด็นนี้เป็นสิ่งที่กดหัวภรรยาให้ต่ำและตกอยู่ใต้อาณัติของเขาได้ตลอดเวลา และที่ร้ายไปกว่านั้นคือตัวผู้หญิงเองก็รับเอาทัศนคติของสังคมนั้นไว้ประเมินคุณค่าตัวเองด้วย ภรรยาในเรื่องหม้อที่ชุดไม่ออก มองตัวเองว่าเธอไม่มีศักยภาพพอที่จะออกไปเผชิญชีวิตเพียงลำพังได้ อุปนิสัยดูจนางในวรรณะคหิของเธอสู่ภาพ เรียบร้อย ไม่สามารถปกป้องตัวเองจากการเอารัดเอาเปรียบของคนอื่น ทำให้ชีวิตของเธอถูกขังอยู่ในสิ่งที่เธอขนานนามมันเองว่า กรงเล็บที่เทียบได้กับสัตว์ การหมดความเคารพตัวเองเช่นนี้เป็นเพราะเธอเองกับรับเอาทัศนคติของสังคมที่ประเมินคุณค่าของคนจากรายได้มาโดยอัตโนมัติตัวเอง

...หล่อนเป็นฝ่ายสละเพื่อความเป็นข้างทำหน้าของสามี ในขณะที่
คมขวานจากวาทาเขาเฉือนหล่อนอยู่เป็นเนืองนิตย์...ความอ่อนแอ ไร้
กำลังยืนหยัด สู้ลมฟ้าได้เองดังพืชล้มลุกของหล่อนก็ก่อความสมเพช
ดูแคลนให้กับผู้ที่มีความรู้สึกนึกคิดแข็งแกร่งราวกับหินผาเช่นเขา เป็นเหตุ
ให้เขาปรัดหล่อนได้อย่างใจชอบตามวิสัยของผู้ที่รู้ว่า ตนนั้นเป็นต่อกว่า
โดยไม่รู้จบสิ้น

...

กรงเล็บที่หล่อนขังตัวเองให้กิน นอน สืบพันธุ์ และบ่อย ๆ ครั้งก็ถูก
ไล่หวดไล่ตีเอาจากคนเลี้ยงเบ็ดเสร็จ

(อัษฎิน ๒๕๓๑ : ๗๙-๘๐)

ความสัมพันธ์เชิงอำนาจอีกลักษณะหนึ่งในครอบครัวแบบปิตาธิปไตยคือการที่สามีควบคุมชีวิตของภรรยาทั้งด้านบทบาท หน้าที่ การแสดงออก หรือแม้กระทั่งการแต่งกายให้เป็นไปในลักษณะที่สามีต้องการ การใช้อำนาจในลักษณะนี้แม้ไม่ใช่การใช้กำลังบังคับข่มขู่ แต่ก็มี ความรุนแรงไม่แพ้การใช้กำลังเพราะนั่นหมายถึงการเรียกร้องให้ภรรยา กด ข่ม หรือลบตัวตนของเธอเพื่อสามีและเพื่อครอบครัว ข้อเรียกร้องของสามีที่ให้ภรรยาเป็นฝ่ายยินยอมตามความต้องการของตนตลอดเวลาอาจจะไม่ใช่เรื่องคอขาด

บาดเจ็บในสายตาของสังคมหรือแม้กระทั่งในสายตาของนักประชาธิปไตยทั้งหลาย แต่นักวิจารณ์แนวสตรีนิยมและนักเขียนสตรีใส่ใจและให้ความสำคัญกับการละเมิดสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคทางความคิดและการกระทำ รวมไปถึงสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานในหน่วยย่อยที่สุดคือภายในครอบครัวซึ่งเป็นพื้นที่ที่พลเมืองแต่ละคนใช้เวลามากที่สุดในแต่ละวัน โดยเฉพาะนักเขียนสตรีมองเห็นประเด็นเหล่านี้อย่างเข้าใจและตั้งใจถ่ายทอดออกมาทางเรื่องสั้นเพื่อเป็นประจักษ์พยานถึงความไม่เสมอภาคและเท่าเทียมดังกล่าว และประเด็นเหล่านี้ก็ปรากฏในเรื่องสั้นเรื่อง มัลลิกา (๒๕๓๐) บันทึกของน้องหนู (๒๕๓๒) ของ ศรีดาวเรือง ขบถ (๒๕๓๙) ของ ชามา และวังน้ำวน (๒๕๔๐) ของ สิตางศุภา

เรื่องสั้นชุดนี้มีจุดร่วมในการนำเสนอที่ว่า ภายใต้อุปสรรคปิตาธิปไตยกายและใจหาใช่ของผู้หญิงซึ่งเป็นเจ้าของชีวิตนั้นไม่ หากแต่ความคิด การกระทำ คำพูดรวมถึงการแสดงออกในแง่มุมต่าง ๆ ของผู้หญิงต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ที่สังคมปิตาธิปไตยเป็นผู้กำหนดโดยมีมายาคติของความเป็นแม่และเมียที่ดีเป็นแรงเสริมให้สังคมสามารถควบคุมผู้หญิงให้เชื่อฟัง ตัวละครหญิงในเรื่องสั้นทุกเรื่องล้วนถูกกดขี่ในนามของภาระหน้าที่ หรือความเป็นแม่และเมียที่ดี ดังนี้

เรื่องสั้น ขบถ ในรวมเรื่องสั้นชุด ความลับ (๒๕๓๙) ของ ชามา เล่าถึงกิจวัตรในวันหยุดของสตรีผู้หนึ่งในฐานะภรรยา เธอต้องตื่นแต่เช้าเพื่อมาทำงานบ้านและเตรียมอาหารเข้าให้สมาชิกทุกคนในครอบครัว ในขณะที่สามีของเธอกลับตื่นสาย ถอดเสื้อทิ้งไม่เป็นที่ เชี่ยนหูร้งพื้น ร้องให้เธอชงกาแฟให้โดยตัวเขาเองนั่งอ่านหนังสือพิมพ์อย่างสบายอารมณ์ เมื่อเธอนำกาแฟไปให้ สามีที่เอาแต่ดูหนังสือพิมพ์ก็ทำแก้วกาแฟตก แล้วกลับดำหนิว่าเป็นความผิดของเธอ

“โอ๊ะ...ทำไมวางไม่ระวังอย่างนี้ เอ้อ...” ว่าแล้วก็ทำสีหน้าหงุดหงิดอย่างกับว่าไม่ใช่ความผิดของเขาสักนิด ตามกราดมองร่องรอยการหกเลอะเทอะที่แต่งแต้มอยู่บนพื้นพรมและชุดนอนสีขาวกระจ่างตาของตน

“ดูสิ ชุดนอนเปื้อนกาแฟหมดเลยจะซักออกหรือเปล่าก็ไม่รู้” บ่นไปทั้งที่เธอเป็นคนรับผิดชอบเรื่องซักรดภายในบ้าน มือก็ปลดกระดุมเสื้อที่สวมอยู่โยนไปปลายเท้าอย่างคร้านจะขยับเขยื้อนจากท่วงท่าแสนสบายก่อนจะเหลือบสายตาไปหาบรรทัดที่อ่านค้างอยู่เมื่อสักครู่ แล้วหัวเราะ

เสียงดังกับอะไรสักอย่าง...

(ขามา ๒๕๓๙ : ๑๓๘)

ตัวอย่างที่คัดมาแสดงอย่างชัดเจนว่าสามีวางตนเป็นเจ้านายให้ภรรยาปรนนิบัติรับใช้ให้เห็นเป็นเรื่องปกติ สิ่งที่เขาจะทำเพียงอย่างเดียวคือหาความสำราญให้ตัวเองภายในบ้านที่เขาเป็นใหญ่เท่านั้น นอกจากภรรยาจะต้องดูแลภาระในบ้านอย่างไม่ขาดตกบกพร่องแล้ว เธอยังต้องปฏิบัติตัวกับบุพการีของสามีอย่างสุภาพ “แม้บ่นว่าเธอทำประชดแดกดัน ปิดประตูโครมครามใส่หน้า วันหลังทำอะไรเบา ๆ หน่อยนะ (ขามา ๒๕๓๙ : ๑๔๐)” การควบคุมยังเลยไปถึงเรื่องการดูแลตัวเองให้สวยอยู่เสมอ “วันหลังอยู่บ้านก็หัดแต่งหน้าทาปากซะบ้างซิ เพื่อน ๆ เขากะชิบว่าทำไมเธอโหมเร็วจัง รั้วยก็ปล่อยให้หน้ามันเยิ้มอย่างนี้ นี่ขนาดยังไม่มีลูกนะ ปล่อยให้ตัวไปดีเถอะ แล้วจะหาว่าไม่เตือน... (ขามา, ๒๕๓๙, น. ๑๔๒)” หรือแม้กระทั่งการสวมชุดนอนที่เขาเป็นผู้คัดเลือกมาเพื่อให้จุดอารมณ์พิสวาสของผู้เป็นสามี “เขาสัพยอกกริมหู ปลดเปลื้องชุดนอนบางเบา สีชมพูที่เขาคัดเฟ้นซื้อมาให้เธอด้วยตนเองโดยเฉพาะ ด้วยเหตุผลว่า ‘ดูเซ็กซี่ดี’ ” (ขามา ๒๕๓๙ : ๑๔๒) ขามาตีแผ่สภาพอารมณ์ที่ผู้หญิงในฐานะเมียและแม่ในครอบครัวบิดาธิปไตยต้องเผชิญอย่างถึงแก่น สิ่งที่พวกเธอเหล่านั้นทำได้มีเพียงการกดขี่อารมณ์ กดขี่ความต้องการของตัวเองและกระทำการกิจในฐานะแม่และเมีย (รวมถึงลูกสะใภ้) ที่ดีเพื่อให้ครอบครัวดำเนินต่อไปอย่างราบรื่น

อย่างไรก็ตาม นักเขียนหญิงบางคนก็ไม่ได้ฉายภาพความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมระหว่างหญิงชายในครอบครัวเพียงอย่างเดียว แต่ยังเสนอทางออกไว้ในเรื่องสั้นด้วยหลายครั้งที่ภรรยาผู้ถูกกดทับด้วยอำนาจของสามีจะแสดงออกด้วยการจินตนาการถึงการเป็นผู้กระทำบ้าง ดังเช่นภรรยาในเรื่อง ขบถ หลังจากฟังคำสั่ง คำต่าหนิ และการเพิกเฉยต่ออุบัติเหตุที่เกิดขึ้นกับเธอขณะปรนนิบัติเขาแล้ว แวบหนึ่งขณะที่เขากำลังนั่งอ่านหนังสือพิมพ์ เธอจินตนาการเห็นภาพตัวเองดังนี้

เธอเผลอเข้ากระชากหนังสือพิมพ์ที่กางเต็มหน้าเขาเหมือนจะบอกว่า
เบื่อนหน้าเธอเต็มทนนั้น แล้วฉีกเป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อยเกลื่อนกระจายโดย
ไม่ใยดีต่อสายตาดีนตระหนกของเขาที่เบิกโพลงอย่างไม่เชื่อสายตา ขณะ

กระโดดเข้าคั่นคอเขาให้เลิกอมพะนำกับเธอเสียที มีอะไรก็พูดกันตรงไปตรงมา

...

ใบหน้าเขาหงนงายเพราะแรงกดที่เธอทุ่มโถมลงไปโดยไม่ทันให้เขาได้ตั้งตัวทำให้เขาเสียหลักล้มลงไปนอนคู้กับพื้น ขำของบนโต๊ะเคลื่อนไหวกระจาย เธอตามเข้าไปประกบ ชันเข่าขึ้นมั่งคร่อมเห็นเหงื่อบนใบหน้าเขาแตกพลั๊ก หน้าซีด ปากสั่น เหมือนไม่ใช่เขาคนเดิม เป็นครั้งแรกที่เธอรู้สึกเป็นผู้เหนือกว่า เธอระเบิดเสียงหัวเราะอย่างผู้กำชัยชนะ...ก่อนจะคว้ามิดปอกผลไม้คมกริบขึ้นกรดลึกลงไปในลำคอที่เชิดแขนงายเหมือนจะท้าทายของเขาให้ก้มสยบลงค่านับเธออย่างสวยงาม

(ขามา ๒๕๓๙ : ๑๔๓)

แม้จินตนาการของภรรยาที่เห็นภาพของตัวเองได้เป็นผู้กระทำกับสามีอย่างรุนแรงจะไม่ได้เกิดขึ้นจริง เป็นแค่เพียงการระบายออกอย่างหนึ่ง แต่ขามากิจจบที่ความหวังว่าภรรยาผู้นี้จะเริ่มขบถกับการรับบทเมียแสนดีโดยการให้เธอรำพึงกับตนเองหลังจากเผชิญกับความตกต่ำทางอารมณ์อย่างถึงที่สุดว่า “...และบอกกับตัวเองว่า เธอจะเลิกรับบทนี้อีกต่อไป (ขามา ๒๕๓๙ : ๑๔๕)”

วิถีแห่งการขุดรีดเรือนร่างสตรี : ความสัมพันธ์เชิงอำนาจของหญิง ชาย ในพื้นที่สาธารณะ

ความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมระหว่างชายและหญิงนั้นนอกจากจะพบในครัวเรือนดังที่ได้แสดงในเรื่องสั้นชุดที่ผ่านมาแล้ว ในพื้นที่สาธารณะยังพบความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมนี้ในทุกพื้นที่ อำนาจที่ชายใช้กับหญิงในพื้นที่เหล่านี้มีทั้งที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนหรือแฝงเร้นอยู่ในความสัมพันธ์ที่ดูเสมือนปกติธรรมดา แต่ส่วนที่น่าสนใจอยู่ที่การแสดงออกของอำนาจดังกล่าวกระทำผ่านโครงสร้างทางสังคมที่ใหญ่กว่า เช่นเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ หรือทัศนคติของสังคมที่ยกย่องผู้ชายแต่กดผู้หญิงเป็นต้น เรื่องที่แสดงความรุนแรงเชิงโครงสร้างของสังคมปิตาธิปไตยต่อผู้หญิงคือเรื่องสาเหตุ (๒๕๔๔) ของ สิตางศุภา เรื่อง ชายทั้งสี่ (๒๕๕๔) ฉันทและหล่อนกับงานของเรา (๒๕๕๓) ของ อรุณา ไควินท์ และ บันทึกของน้องหนู (๒๕๓๒) ของ ศรีดาวเรือง

การกตขีผู้หญิงในระดับรุนแรงเชิงโครงสร้างที่ชัดเจนประเด็นหนึ่งคือวิถีคิดที่วางผู้หญิงเป็นเสมือนวัตถุแห่งการจ้องมอง เป็นวัตถุทางเพศในสายตาของผู้ชาย ในเรื่องสาเหตุ จากการรวมเรื่องสั้นชุด **กรอบ** ของลีตางศุภาเพชรพิลาสซึ่งเป็นหญิงที่มีลูกอ่อนและต้องดูแลลูกอยู่กับบ้านรู้สึกอึดอัดกับสายตาของเพื่อนบ้านคนใหม่และเพื่อน ๆ ผู้ชายของพวกเขาที่มักแอบมองเธอด้วยสายตาที่ไม่น่าวางใจโดยเฉพาะตอนที่เธอกำลังให้นมบุตร เธอร้องขอให้สามีช่วยทำรั้วบ้านให้สูง แต่สามีก็ไม่ใส่ใจ จนในที่สุด เธอเป็นฝ่ายถูกเพื่อนบ้านบุกเข้ามาล่วงละเมิดทางเพศ และต้องเป็นคดีความขึ้นศาลเพราะเธอใช้ปืนไล่ยิงเขาออกจากบ้าน สามีตกลงใจทำรั้วแต่พวกเขาก็กำลังจะแพ้ทั้งเรื่องรั้วและเรื่องคดีความในศาล เพราะคู่ความใช้อิทธิพลของพ่อในการพลิกคดี ให้ความว่าเพชรพิลาสเป็นฝ่ายยั่ววนซึ่งศาลรับฟัง และพวกเขาต้องทลายรั้วเพราะกฎของบ้านจัดสรรมีอยู่ชัดเจนว่าห้ามต่อเติมรั้วโดยไม่ได้รับความเห็นชอบของเพื่อนบ้าน

นอกจากที่ผู้เขียนให้ภาพของหญิงที่เป็นเหยื่อแห่งการจ้องมอง ซึ่งนำไปสู่การล่วงละเมิดทางเพศแล้ว ยังแสดงให้เห็นการกตขีที่สถาบันทางสังคมคือสถาบันศาล สถิติยุติธรรมร่วมกันกระทำต่อผู้หญิง โดยไม่ให้ความคุ้มครองแม้แต่กรณีที่ถูกบุกรุกและถูกล่วงละเมิดทางเพศในบ้านของเธอเอง เพียงเพราะศาลพิจารณาว่าค่าให้การของฝ่ายชายว่าผู้หญิงยั่ววนและผู้ชายได้เห็นไฟที่หน้าห้องของผู้หญิงเป็นคำพูดที่มีน้ำหนักมากกว่ารอยฝ่ามือบนใบหน้าของเพชรพิลาส การจบเรื่องโดยให้เพชรพิลาสอยู่ในสภาวะที่ใกล้เป็นบ้าจึงเป็นการเย้ยหยันการกระทำของสถาบันทางสังคมที่ร่วมกตขีผู้หญิงอย่างรุนแรง

ความรุนแรงที่กระทำกับผู้หญิงในเชิงโครงสร้างหลาย ๆ กรณีมาจากการที่ผู้ชายใช้ความสัมพันธ์ในมิติทางเศรษฐกิจที่เหนือกว่าเป็นตัวบีบรัด กดขี่ผู้หญิงให้สยบยอมต่ออำนาจดังเช่นในพื้นที่การทำงาน หากฝ่ายหญิงเป็นพนักงานผู้ให้บริการ และฝ่ายชายเป็นลูกค้าผู้มารับบริการ ฝ่ายหญิงมักจะถูกล่วงละเมิดทางเพศในหลายระดับ ทั้งการใช้คำพูดและการกระทำที่จบบังคับล่วงเกิน เมื่อฝ่ายหญิงไม่ยินยอมและแสดงอาการต่อต้านแข็งขึ้น ก็จะถูกฝ่ายชายใช้สถานะที่อยู่เหนือกว่าตามโครงสร้างทางเศรษฐกิจมาข่มขู่ทันที ในเรื่องสั้น **ฉันและหล่อนกับงานของเรา** จากการรวมเรื่องสั้น **มิตรภาพยังอยู่กับเรา** ของอุรุดา โควินท์ ดีแฉภาพดังกล่าวผ่านชีวิตการทำงานของตัวละคร “ฉัน” “หล่อน” และ “เรา” ซึ่งแท้จริงแล้วคือบุคคลคนเดียวกัน แต่ที่อุรุดาแยกสรรพนามของ

ตัวละครออกเป็นสามแบบเพราะต้องการจะเน้นย้ำให้เห็นว่า เหตุการณ์ที่ผู้หญิงถูกล่วงละเมิดในที่ทำงานไม่ได้เกิดขึ้นจากการที่เธอดำรงสถานภาพเพศหญิง (ซึ่งในระบบปิตาธิปไตยจัดให้อยู่ต่ำกว่าเพศชาย) เพียงอย่างเดียว แต่ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมก็เปิดช่องทางให้การล่วงละเมิดทางเพศผู้หญิงเป็นไปอย่างสะดวกมากขึ้น

ในเรื่องสั้น ฉันและหล่อนกับงานของเรา อรุณาเล่าเรื่องราวของ “ฉัน” ที่เหนื่อยหน่ายกับการสวมบทบาท “หล่อน” ซึ่งเป็นพนักงานธนาคารที่ต้องบริการลูกค้าด้วยสีหน้ายิ้มแย้มแจ่มใสและต้องปฏิบัติราวกับลูกค้าคือพระเจ้า แต่เพื่อความอยู่รอดในการดำรงชีวิต “ฉัน” จึงต้องฝืนใจรับบทบาท “หล่อน” แม้จะรู้สึกขัดแย้งกับตัวตนของเธอมากก็ตาม “๑๐ ชั่วโมงต่อจากนี้ ฉันคือหล่อน ใครอีกคนที่แปลกหน้า หล่อนไม่มีความรู้สึก มีเพียงรอยยิ้มจืดชืดและคำพูดซ้ำซากเพียงสองคำ “สวัสดิ์ค่ะ” “ขอบคุณค่ะ” หล่อนไม่ควรเสียเวลาพูดมากกว่านี้ หากไม่ได้รับผลประโยชน์เพิ่มขึ้น (อรุณา โควินท์ ๒๕๕๓ : ๑๐๖)” “ฉัน” ต้องก้มหัวให้กับความเห็นแก่ตัวและเอาแต่ได้จากลูกค้ารายใหญ่ที่มาฝากเงินกับธนาคารด้วยการแซงคิวให้ เมื่อ “ฉัน” พยายามทำสิ่งที่ถูกต้อง กลับถูกทั้งลูกค้าและเจ้านายตำหนิ แต่สิ่งที่ทำให้ “ฉัน” หมดความอดทนกับการทำงานนี้ต่อไปคือการต้องกล้ำกลืนกับการถูกล่วงละเมิดทางเพศด้วยวาจาจากลูกค้ารายหนึ่ง ดังนี้

“จันทพุ่มนี้เป็นวันหยุด ที่นี่ปิดบริการ น้องไปบริการที่บ้านพี่ก็แล้วกันนะ”

“หมายความว่ายังไงคะ?! ฉันไม่เข้าใจ” น้ำเสียงกร้าวอย่างนี้ไม่ใช่หล่อนหรอก เป็นฉันเองที่พูด

ฉันไม่อดทนอีกต่อไปแล้ว พวกมัน

“ก็หมายความว่า ไปบ้านพี่ ไปบริการที่ป้ายยางายล่ะ” เขาทำเสียงยานาง ฉันได้ยินเหมือนเสียงวูแว่ ๆ ร้องครางอยู่กลางทุ่งนา

“คุณไปชวนคนอื่นเถอะ ฉันไม่ไป”

“อ้าว...ปฏิเสธลูกค้าชั้นดีอย่างพี่ได้ยังไง ทำอย่างนี้ไม่น่าประทับใจเลยนะน้อง”

“ฉันไม่อยากไป !” เสียงฉันดังและแข็งกร้าวยิ่งขึ้น

“นี่คุณ! ผมใช้บริการที่นี่เป็นเงินเท่าไร เงินเดือนที่คุณได้แต่ละ

เดือนนะ เงินของผมทั้งนั้น” เขาตะโกนลั่น พร้อม ๆ กับกระแทกฝ่ามือลงบนโต๊ะ ...

(อุรุดา โควินท์ ๒๕๔๓ : ๑๑๑-๑๑๒)

การล่อลวงละเมิดทางเพศเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการหญิงดังที่เกิดขึ้นในเรื่องสั้นนี้ปรากฏให้เห็นทั่วไปในสังคม เพศสรีระที่เป็นหญิงของเธอเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เธอถูกล่อลวงละเมิด แต่จากตัวอย่างจะเห็นว่าสถานะที่ได้เปรียบของลูกค้าขายเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้พวกเธอเหล่านั้นถูกล่อลวงละเมิดได้ง่ายขึ้น สิ่งที่ถูกค้าขายพูดชมเชยเธอเมื่อเธอยืนกรานไม่ยินยอมกับข้อเสนอของเขาคือ นี่คุณ! ผมใช้บริการที่นี้เป็นเงินเท่าไร? เงินเดือนที่คุณได้แต่ละเดือนนะ เงินของผมทั้งนั้น สิ่งนั้นคือกลไกการทำงานของระบบทุนนิยมที่เม็ดเงินมีคุณค่ามากกว่าคุณธรรม จริยธรรม หรือความตั้งใจของบุคคลที่จะใช้ความรู้ความสามารถในการทำงานอย่างดีที่สุด การวัดคุณค่าของคนที่เงินทำให้คนที่มีความสามารถให้เงินมาเป็นข้ออ้างในการข่มขู่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเพื่อนมนุษย์ด้วยกันได้ แต่สิ่งที่อุรุดานำเสนอคือ ผู้หญิงหลายคนตระหนักถึงพลังอำนาจอันไม่ชอบธรรมของระบบปิตาธิปไตยที่สมคบกับตรรกะของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม เจตนาารมณ์ของอุรุดาอาจเป็นเช่นเดียวกับตัวละคร “ฉัน” ที่เลือกยืนย่นในศักดิ์ศรีของตนมากกว่าการสยบยอมต่ออำนาจเงินแล้วปล่อยให้ลูกค้าขายย่ำยีศักดิ์ศรีของตน “ฉัน” ตัดสินใจต่อสู้เพื่อปกป้องศักดิ์ศรีของตัวเอง แม้ผลของการต่อสู้นี้จะทำให้ “ฉัน” ถูกไล่ออกก็ตาม “มนุษย์เกิดมาพร้อมสามัญสำนึก และไม่มีกฎเกณฑ์ใดสามารถกลืนกินความรู้สึกของมนุษย์ได้ ฉันเชื่ออย่างนั้น ...วินาทีข้างหน้าอาจมีบทสรุปจากองค์กรให้พนักงานอย่างฉัน ขณะที่ฉันเริ่มต้นสิ่งใหม่ในวินาทีปัจจุบันให้แก่ตัวเอง (อุรุดา โควินท์ ๒๕๔๓ : ๑๑๓)” แต่ในอีกแง่หนึ่ง เหตุการณ์นี้ก็แสดงให้เห็นว่าการกดขี่เพศหญิงนั้นกระทำกันอย่างเป็นกระบวนการและโดยมากผู้หญิงก็แทบจะไม่มีทางออกใด ๆ ที่จะปกป้องสิทธิในการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีได้เลยนอกจากถูกเบียดขับให้ออกไปจากการทำงานในพื้นที่สาธารณะที่มีค่านิยมชายเป็นใหญ่กำกับอยู่

การทำแท้ง : คุณทางศีลธรรมของแม่ใจยากษ์ในพื้นที่เชิงอุดมการณ์ของสังคมปิตาธิปไตย

การกดขี่ในระดับสังคมอีกลักษณะหนึ่งกระทำในลักษณะของอุดมการณ์ทาง

สังคมที่กำหนดบทบาทให้ผู้หญิงทำหน้าที่ในการผลิตซ้ำและเลี้ยงดูบุตรหรือที่เรียกว่าการขัดเกลาทางสังคม หากผู้หญิงคนใดปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวก็มักจะถูกสังคมประณามอย่างรุนแรงด้วยข้อหาแม่ใจยักษ์หรือนางมารร้าย ในขณะที่ฝ่ายชายซึ่งเป็นผู้ก่อการร่วมด้วยอีกครั้งหนึ่งนั้นกลับลอยนวล ประเด็นเรื่องการทำแท้งที่ปรากฏในเรื่องสั้น ความคิดเห็นของนักเขียนหญิงแบ่งเป็นสองฟากคือ ประณามคนทำแท้ง หรือเห็นใจคนทำแท้ง ความเห็นที่ต่างกันอย่างสุดขั้วทำให้ประเด็นนี้น่าสนใจยิ่งขึ้น เพราะแสดงให้เห็นชัดเจนว่าประเด็นการทำแท้งเป็นสนามแห่งการปะทะกันของความคิดที่ไหลเวียนในสังคมไทย ทั้งแนวคิดเชิงศีลธรรมเรื่องเกี่ยวกับการฆ่า มายาคติของความเป็นแม่ ความเหลวแหลกของสังคมไทย หรือการประกาศจุดยืนถึงสิทธิของผู้หญิงที่มีเหนือร่างกายตนเอง

เอื้อ อัญชลี เป็นนักเขียนที่ใช้มาตรฐานทางศีลธรรมเข้าไปตัดสินผู้หญิงที่เลือกแก้ปัญหาด้วยวิธีทำแท้งในเรื่อง **จ้างก็ไม่ให้เกิด** จากรวมเรื่องสั้น **เส้นผมบังจักรวาล** เรื่องเล่าถึงนายจ้างผู้ไม่อาจเข้าใจลูกน้องสาวที่ขอตัดสินใจทำแท้งด้วยตัวเธอเอง นายจ้างพยายามคัดค้านไม่ให้ลูกจ้างทำแท้ง เมื่อพ่อเด็กไม่รับผิดชอบลูกในท้องเธอ “รู้นะว่าคิดอะไรอยู่ ไม่ให้ไปทำหรรอก มันบาป ปล่อยให้เขาเกิดมาเถอะ ฉันจะรับเลี้ยงเอง เป็นเหมือนลูกเหมือนหลาน (เอื้อ อัญชลี ๒๕๔๒ : ๓๔)” เมื่อลูกจ้างสาวแอบหนีไปทำแท้ง นายจ้างก็ลุแก่อิสระตบหน้าและกล่าวตำหนิว่า “เธอไม่มีหัวใจหรือไงนะ” เป็นเหตุให้ลูกจ้างสาวตะโกนใส่หน้านายจ้างบ้าง “เลือดเนื้อเชื้อไขคุณแป้วหรือคะ คุณแป้วไม่ได้เป็นคนอุ้มท้อง ไม่ได้เกิดมาลำบากเหมือนอ้อย พุดยังไวกิพุดได้ (เอื้อ อัญชลี ๒๕๔๒ : ๓๕)” ทศนคติของผู้แต่งแสดงออกผ่านการบรรยายความคิดเห็นที่นายจ้างมีต่อลูกจ้างสาวที่ไม่เห็นด้วยกับการทำแท้ง ภายใต้กรอบความคิดของสังคมว่า ผู้หญิงทุกคนมีสัญชาตญาณแห่งความเป็นแม่ การที่ “อ้อย” ปฏิเสธบทบาทดังกล่าวรวมทั้งการที่เธอตัดสินใจเผชิญชีวิตต่อไปด้วยท่าทีที่ไม่ถือว่าการทำแท้งเป็นโศกนาฏกรรมในชีวิตของเธอ จึงเป็นสิ่งที่นายจ้าง (หรืออีกนัยหนึ่งคือเสียงของนักเขียน) ยอมรับไม่ได้ ดังนั้น เมื่อนายจ้างเห็น “อ้อย” ทำท่าสะเทือนอายเมื่อมีหนุ่มมอเตอรืไซค์รับจ้างมาส่งยิ้มให้ ปฏิกริยาของเธอที่นักเขียนบรรยายตอนจบเรื่องคือ “รู้สึกโกรธขึ้นมาอย่างไม่รู้สาเหตุ อยากเข้าไปจิกผม ตะโกนด่า แล้วก็ทำร้ายเธอ (เอื้อ อัญชลี ๒๕๔๒ : ๓๖)” มาตรฐานทางศีลธรรมของนักเขียนที่ตัดสินพฤติกรรมของตัวละครอย่าง “อ้อย” ทำให้เธอจบเรื่องด้วยความรู้สึกดังที่กล่าวมา

ในอีกฟากหนึ่งของมุมมองเกี่ยวกับเรื่องการทำแท้ง นักเขียนหญิงบางคนนำเสนอประเด็นการทำแท้งด้วยความสะเทือนใจที่สังคมมักโยนบาปให้ผู้หญิงเป็นผู้รับผิดชอบแต่เพียงฝ่ายเดียวในเรื่อง ครึ่งหนึ่งนานมาแล้ว (๒๕๑๘) และ ถ้อยคำกับความเงียบ ของ ศรีดาวเรือง เรื่อง ครึ่งหนึ่งนานมาแล้ว ศรีดาวเรืองนำเสนอประเด็นเรื่องการทำแท้งที่สะท้อนให้เห็นปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องอีกมาก เด็กสาวจำนวนมากเช่น “น้อย” มีเพียงแรงงานและทุนทางเรือนร่างเท่านั้นในการเข้ามาเสี่ยงโชคในเมืองหลวง และลงเอยที่อาชีพการขายบริการ เมื่อขาดการศึกษา “น้อย” ก็ไม่มีภูมิคุ้มกันในการพิจารณาว่าความสุภาพฉวยที่เมืองหลวงหยิบยื่นให้นั้น อีกด้านหนึ่งของมันคือราคาแสนแพงที่เธอต้องจ่าย เธอไม่ตระหนักว่าการอยู่ในอาชีพขายบริการหากเธอไม่รู้จักรักวิธีป้องกัน เธอก็สามารถตั้งครรภ์ได้ตลอดเวลา และเมื่อตั้งครรภ์แล้ว “น้อย” ก็เลือกวิธีการกำจัดเด็กอย่างง่าย ๆ นั่นคือการไปหาหมอทำแท้งเถื่อนซึ่งเสี่ยงอันตรายมาก กรณีของ “น้อย” คือเด็กในท้องตายจนเน่า เมื่อ “น้อย” ไปหาหมอที่โรงพยาบาลก็ถูกนางพยาบาลดูหมิ่น “อ้อ ไปทำแท้งมา...ก็เด็กมันตายมาตั้งหลายวันจนเน่าอยู่ในท้องแล้วนี่นา...น่าปลอ่ยให้ตายเสียจริง ๆ ตอนนี้เดียวก็ไม่ว่าง... (ศรีดาวเรือง ๒๕๓๓ : ๗๘)”

มีนักเขียนเพียงคนเดียวที่เสนอภาพของผู้หญิงที่ปฏิเสธบทบาทการผลิตซ้ำในเรื่อง *ห้องตรวจโรคหมายเลข ๓* (๒๕๔๑) ของ สิตางศุภา เรื่อง *ห้องตรวจโรคหมายเลข ๓* ตัวละครเอกในเรื่องตัดสินใจทำแท้งโดยไม่บอกสามี (ทางพฤตินัย) เธอยืนยันขอใช้สิทธิที่มีอยู่เหนือร่างกายตนเองในการตัดสินใจครั้งนี้อย่างชัดเจน

ไซลี ! หล่อนควรสำนึกในความจริงข้อหนึ่งว่าทำไมถึงยอมปิดปากเงียบเก็บงำสิ่งผิดปกติที่กำลังก่อตัวเกิดขึ้นอยู่ในร่างกายหล่อนไม่ให้สามีรู้ นั่นเป็นเพราะหล่อนไม่ต้องการให้บทบาทการเป็นผู้เลือกแก่เขาเลยแม้แต่น้อยตราบเท่าที่ยังเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายอันสูงส่งในเวลานี้ เรื่องราวใดซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาค่าใช้จ่ายเพิ่มพูนก็ขอให้เธอสิทธิ์เฉพาะหล่อน

(สิตางศุภา ๒๕๔๑ : ๕๗)

แต่การที่ผู้หญิงจะยืนยันในสิทธิ์เหนือร่างกายของตนเองในสังคมที่บอกว่าการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตเป็นบาปร้ายแรงลำดับแรก ๆ ไม่ใช่เรื่องง่าย และเป็นเรื่องที่ยากขึ้นไปอีก

ที่ผู้หญิงจะฆ่าลูกในท้องซึ่งเท่ากับเป็นการฝ่าฝืนกฎที่อุดมการณ์ทางสังคมปลูกฝังไว้ ผู้เขียนบรรยายความทุกข์ทรมานในจิตใจของตัวละครที่เธอเองนั้นถูกลงโทษด้วยศีลธรรมในจิตใจอย่างรุนแรง

หล่อนรู้สึกดวงวิญญาณของตนกรีดร้องโหยให้อยู่ภายใน ออกไป ออกไป เจ้าสิ่งแปลกปลอมอันนั้น แก่ไม่มีสิทธิ์ทะลุทะลวงเข้ามาในร่างกายฉัน เพื่อรื้อค้นและทำลายรังรวงชีวิตและเลือดเนื้ออันเป็นเสมือนบ้านหลังแรกของมนุษย์ผู้ดีงาม

ออกไป ออกไปซะ...

...หญิงสาวรู้สึกเจ็บสะท้านไปทั่วสรรพางค์กาย...เนื้อตัวเย็นชืดขณะกัศริณเฝ้าปาก เบ้าหน้าไปมาอย่างทุกข์ทรมาน ไม่มีภาพสวยงามใดเหลืออยู่ในภวังค์ ภาพเดียวที่ปรากฏคือหล่อนนอนอยู่บนเตียงของยมบาลไฟประลัยกัลป์ลูกโขนรายรอบ ฝีเปรตกลืนสาบจนหลากหลายสารรูปกรูมาจกทั้งร่างกายและวิญญาณของหล่อนไปเป็นอาหารมือไอชะ

(ลิตางศุภา ๒๕๔๑ : ๖๒)

การที่ผู้หญิงคนนี้เป็นปฏิเสบทบาทความเป็นแม่ เพราะเธอยังต้องการเข้าสู่โลกการทำงาน ต้องรับภาระในการหาเลี้ยงครอบครัว บทลงโทษทางจิตใจที่เธอได้รับในฐานะที่เธอกระทำสิ่งที่ขัดต่อศีลธรรม และจงใจฝ่าฝืนอุดมการณ์ที่ชายเป็นใหญ่ที่กำหนดว่าผู้หญิงต้องให้กำเนิดลูก เลี้ยงดูลูก และสถานที่ของผู้หญิงต้องอยู่ในบ้านนั้น จึงเป็นความทุกข์ทรมานราวกับตกนรกทั้งเป็น

หญิงขายบริการ : ทวิมาตรฐานเรื่องความสัมพันธ์ทางเพศในครอบครัว ปิตาธิปไตย

กรอบความเชื่อเรื่องความสัมพันธ์ทางเพศที่ถูกต้องต้องเกิดที่สถาบันครอบครัวและการแต่งงานและมีศูนย์กลางอยู่ที่ความต้องการและความเหนือกว่าของผู้ชายเท่านั้น ทำให้เพศสัมพันธ์นอกสถาบันการแต่งงานเป็นสิ่งที่ถูกประณามว่าผิดศีลธรรม กรอบดังกล่าวได้รับการคุ้มกันอีกชั้นหนึ่งจากรัฐโดยออกกฎหมายรับรองและคุ้มครองความสัมพันธ์และพฤติกรรมทางเพศในกรอบดังกล่าว ดังนั้น เรื่องเพศนอกการแต่งงานทุกรูปแบบอาทิ การมีเพศสัมพันธ์ก่อนการแต่งงาน การมีความสัมพันธ์ช่อน และการ

คำประเวณีจึงเป็นความผิดหรือเป็นปัญหาที่รัฐต้องควบคุมและแก้ไข

การคำประเวณีถูกมองว่าเป็นความผิดบาปในหลายแง่มุม ทั้งในแง่การเป็นความสัมพันธ์ทางเพศนอกสถาบันการแต่งงาน เป็นความสัมพันธ์ที่ตอบสนองเฉพาะความพึงพอใจทางกาย และการข้องเกี่ยวกับการทำให้มนุษย์กลายเป็นสินค้า ผู้ที่ข้องเกี่ยวกับความสัมพันธ์นี้และได้รับการประณามจากสังคมมากที่สุดคือหญิงบริการซึ่งนอกจากจะเป็นตราบาปที่ติดตัวไปตลอดชีวิตแล้ว หญิงขายบริการยังถูกมองว่าเป็นต้นเหตุที่ทำให้สังคมเสื่อมทรามและเป็นความชั่วร้ายที่ต้องรีบแก้ไข แต่ในขณะเดียวกัน การคำประเวณีก็ถูกมองว่าเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับตอบสนองความต้องการทางเพศของเพศชายที่มีอยู่มากและยากที่จะควบคุม ซึ่งหากไม่มีกิจกรรมส่วนนี้ก็อาจเป็นอันตรายต่อผู้หญิงคนอื่น ๆ ในสังคม ความย้อนแย้งเกี่ยวกับมุมมองของการคำประเวณีจึงอยู่ที่ ด้านหนึ่งมันถูกมองว่าชอบธรรมหรือเป็นเรื่องธรรมดาสำหรับผู้ชาย แต่อีกด้านหนึ่งมันคือความชั่วร้าย ความเสื่อมทางศีลธรรมที่มีหญิงบริการเป็นปลายทางที่ได้รับคำประณาม ความย้อนแย้งดังกล่าวสะท้อนถึงมาตรฐานการควบคุมทางเพศที่สังคมเลือกปฏิบัติกับหญิงและชายต่างกันโดยชายเป็นผู้ที่อยู่เหนือกว่าอีกหนึ่งกรณี

เรื่องสั้นที่พูดถึงหญิงบริการในแง่มุมดังกล่าวมีดังนี้คือ *มิดแล้วสว่าง* (๒๕๒๓) เรื่อง *นวลกับลอมและชวดน้ำในมือ* (๒๕๒๖) *กุหลาบแดงในโกขาว* (๒๕๒๘) ของ ศรีดาวเรือง *ดงดอกไม้* (๒๕๓๙) ของ ชามา *ดวงจันทร์ตรา* (๒๕๔๒) ของ เอื้อ อัญชลี ส่วนใหญ่นักเขียนหญิงต้องการตีแผ่มุมมองที่เกี่ยวกับการคำประเวณีที่ย้อนแย้งดังที่กล่าวมา จะขอยกตัวอย่างเรื่องสั้นสองเรื่องที่กำลังกล่าวถึงการคำประเวณีและโสเภณีดังนี้

เรื่อง *นวลกับลอมและชวดน้ำในมือ* (๒๕๒๖) ของศรีดาวเรือง เล่าถึงความสัมพันธ์ระหว่างชายหนุ่มที่แอบหลงรักสาวรุ่นพี่ที่มีเจ้าของแล้ว สาวรุ่นพี่พยายามหักห้ามเวลาถูกหนุ่มรุ่นน้องรุกเร้า แต่ในที่สุดก็ปลั่งผลอมีความสัมพันธ์กัน ต่อมาหนุ่มรุ่นน้องก็หายหน้าไปพร้อม ๆ กับที่ชีวิตคู่เธอต้องเลิกรา ความจำเป็นของชีวิตทำให้เธอก้าวสู่ออาชีพหญิงบริการและอยู่ในวงจรชีวิตที่เลวร้าย ศรีดาวเรืองแสดงภาพความย้อนแย้งเกี่ยวกับมุมมองการคำประเวณี ในขณะที่บริกรโรงแรม่านรูดปฏิบัติกับลูกค้าฝ่ายชายอย่างพินอบพิเทา แต่กับหญิงขายบริการที่มาด้วย สายตาที่พวกเขามองเธอมีแต่การดูถูกเหยียดหยาม ดังนี้

“เชิญครับ”

พนักงานบริการที่ยืนเกาะกลุ่มคุยกันอยู่ข้างประตู แยกตัวออกพร้อมกับผงหัว จิกยิ้มให้แขกที่เพิ่งเดินมาในบริเวณเล็กน้อย สายตาของพวกเขาเน้นแสดงความเป็นกันเอง แต่รอยยิ้มเป็นยิ้มหยนที่เสียดเข้าไปในความรู้สึก

“ค้างคืนหรือชั่วคราวครับ”

เขาสานตารอคำตอบจากแขกซึ่งยืนโง่งนลังงักระเป่ากางเกงสีดำ คาดเข็มขัดทองเหลืองเป็นเงาแวววาม

“เออ จากถามตามมาย บริการดีก็อยู่นาน บริการห่วยก็าะออกเร็ว จะเก็บเงินเก็บทองก็ต้องให้ถึงที่เสียก่อนซี อาไร...ยืนอยู่ยั้ง...เดียวเมียอ้ว ผ่านมาเห็นเข้ายุ่งตายห่า ...จริงมัยไฉนน้องชาย”

“ครับ ครับ ไม่เป็นไรครับ...เชิญทางนี้เลยครับ”

...

หญิงสาวรู้โดยสัญชาตญาณว่ามี “พวกนั้น” กำลังมองเธอ สายตาขาวของ “พวกนั้น” ฆะผ่าวราวกับจะกึกก้องออกมาว่า

“เป็นกะหรี่นะ ต้องเอาใจแขกให้ดิ้นะ ไม่งั้นเดี๋ยวไม่มีใครเขาอยาก...”

(ศรีดาวเรือง ๒๕๓๓ : ๑๖๖-๑๖๗)

ตัวอย่างที่ยกมาแสดงให้เห็นว่าในวงจรการค้าประเวณีซึ่งมีทั้งผู้ซื้อและผู้ขายทัศนคติในสังคมบิดาธิปไตยที่ตั้งข้อรังเกียจเรื่องการมีเพศสัมพันธ์นอกการแต่งงานกลับเลือกปฏิบัติกับแต่ละเพศไม่เท่ากัน ผู้ที่ได้รับการดูถูกเหยียดหยามคือฝ่ายหญิงขายบริการซึ่งจะถูกประเมินค่าว่าเป็นความเลวร้ายของสังคมและถูกกดให้ต่ำโดยดูได้จากสายตาที่ประเมินค่าเธอ ในขณะที่ฝ่ายชายผู้ซื้อบริการกลับไม่ถูกประณามจากสังคม แถมยังได้รับการเอาอกเอาใจราวกับพระเจ้าทั้ง ๆ ที่เขากำลังละเมิดข้อห้ามเรื่องเพศสัมพันธ์นอกการแต่งงาน มุมมองที่ย้อนแย้งเกี่ยวกับเรื่องการค้าประเวณีในเรื่องนี้จึงเป็นสิ่งที่เห็นได้อย่างชัดเจน การซื้อประเวณีของฝ่ายชายไม่ใช่เรื่องผิดบาปแต่เป็นการกระทำที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นปกติอย่างยิ่ง ในขณะที่การขายประเวณีกลับเป็นตราบาปของฝ่ายหญิง

ประเด็นเรื่องตราบาปของหญิงที่มีอาชีพขายบริการทางเพศปรากฏในเรื่อง ดง

ดอกไม้ (๒๕๓๙) ของขามา ขามาเล่าถึงผู้หญิงที่เคยมีอาชีพเป็นหญิงขายบริการแต่ต่อมาถูกค้าคนหนึ่งเกิดสงสารจึงนำเธอมาเลี้ยงดูในฐานะภรรยา เมื่อใช้ชีวิตคู่ร่วมกันไม่นาน เธอก็พบว่าความรักของเธอเปลี่ยนไปเพราะเขาเริ่มพูดจาดูถูกเธอและตบตีเธอ “เธอมันนั่งกาก็ ส่ำสอนไม่เลือกหน้า แล้วในท้องนะ แนใจหรือว่าหน้าจะเหมือนฉัน (ขามา ๒๕๓๙ : ๔๙)” พฤติกรรมและความคิดที่เปลี่ยนไปของสามีไม่ใช่เรื่องน่าประหลาดใจที่ปรากฏในเรื่องสั้นไทย แม้หญิงสาวเหล่านั้นอาจมีโอกาสนำไปเริ่มต้นชีวิตใหม่ดังเช่นกรณีของเธอที่นักธุรกิจหนุ่มเห็นใจและนำมาอยู่กินฉันสามีภรรยา แต่การจะหลุดพ้นจากตรบาปของสังคมไม่ใช่เรื่องง่าย ไม่ว่าพวกเธอเหล่านั้นจะพยายามทำดีเพียงใดก็ตาม “เราต้องรู้จักวางตัว ใครเขาก็รู้ว่าเธอเป็นยังไม่มาก่อน จะแต่งเนื้อแต่งตัวก็อย่าให้มันยั่วผู้ชายนัก ระวังเถอะ เดี่ยวมันจะมาถามราคาเอา” ผัวเธอเตือนอย่างหวังดีแต่น้ำเสียงดูถูกข่มขู่ เขาคิดว่าจะเอาเธอลงล้างน้ำสักรึ้นน้ำกันนะถึงจะเกลี้ยงเกลารายราคะแปดเปื้อน (ขามา ๒๕๓๙ : ๕๐)”

ขามาแสดงให้เห็นเห็นอคติของสังคมที่มีต่อหญิงบริการอย่างชวนสะเทือนใจ ในกรณีของ “กุหลาบ” สามีที่รับเลี้ยงดูหญิงบริการจะได้รับยกย่องว่าเป็นพ่อพระ เป็นชายใจกว้างที่ไม่ถือสาหญิงบริการที่มีอดีตไม่สะอาด ในขณะที่ฝ่ายหญิงจะถูกจับจ้อง ชูชิบนิินทา รวมไปถึงการใส่ร้ายจาบจ้วงล่วงเกิน แม้ “กุหลาบ” จะพยายามหาอาชีพใหม่ทำแต่เธอก็ไม่สามารถทำต่อไปได้ ร้านอาหารของเธอต้องปิดบริการเพราะ “เหตุผลก็คือเธอเป็นโสเภณี ไม่มีใครกล้าลั่นกินอาหารจากมือโสเภณี (ขามา ๒๕๓๙ : ๕๒)” และในที่สุดชีวิตคู่ระหว่างเธอกับสามีก็ไปไม่รอด กุหลาบตัดสินใจทิ้งลูกน้อยไว้ในห้างสรรพสินค้า และตัดสินใจกลับเข้าสู่วงจรการค้าประเวณีอีกครั้งหนึ่ง เพราะเธอยังรู้สึกว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งของที่นั่น “เธอจะกลับคืนถิ่น ถิ่นที่เธอรู้สึกอบอุ่นและทุกคนอ้าแขนรับ ที่ที่เธอรู้สึกมีคุณค่าและมีราคา (ขามา ๒๕๓๙ : ๕๔)” ในสายตาของสังคม ชีวิตหญิงบริการอย่างกุหลาบคือความเสื่อมทรามที่ไม่สามารถหวนคืนสู่วิถีชีวิตของหญิงดีแบบปิตาธิปไตยได้ แต่สำหรับนักเขียนหญิง กุหลาบคือประจักษ์พยานที่ทำให้เห็นทวิมาตรฐานเกี่ยวกับมุมมองเรื่องเพศในสังคมปิตาธิปไตยซึ่งหญิงบริการถูกขังอยู่ในโลกของการค้าประเวณีที่ไม่มีทางกลับมาใช้ชีวิตแบบครอบครัวปกติ เพราะมลทินที่ติดตัวมาจากการขายบริการเป็นสิ่งที่ยากจะลบเลือน ทวิมาตรฐานดังกล่าวเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่า ในบรรยากาศของบ้านเมืองที่ดูเหมือนเป็นประชาธิปไตยและให้สิทธิเสรีภาพและความ

เสมอภาคแก่ทุกคนอย่างเท่าเทียมกันนั้น โดยแท้จริงแล้วเป็นเพียงแค่การบัญญัติตามกฎหมาย หาได้ลงมาสู่วิถีการปฏิบัติและอุดมการณ์ที่แท้จริงไม่

ความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมในทุกพื้นที่ทั้งในครัวเรือนและในทีสาธารณะเป็นสิ่งที่นักเขียนหญิงตีแผ่เพื่อเรียกร้องให้สังคมตระหนักและอาจนำไปสู่การเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่เป็นบวกกับพลเมืองชั้นสองในระบบปิตาธิปไตย ทั้งนักเขียนและผู้อ่านที่เป็นหญิงต่างเข้าใจร่วมกันว่าการต่อสู้เพื่อตีแผ่ เรียกร้องและต่อรองนี้เป็นสิ่งที่ทำมายาวนานและยังคงต้องทำต่อไปอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ภารกิจอีกประการหนึ่งของนักเขียนหญิงซึ่งมีต่อเพื่อนร่วมเพศของเธอคือการสื่อสารและสร้างความหมายให้กับประสบการณ์ทุกรูปแบบของผู้หญิง เพื่อสร้างความเข้าใจต่อการดำรงอยู่ในบริบททางสังคมที่ห่อหุ้มด้วยอำนาจในระบบปิตาธิปไตย และสร้างชุมชนร่วมกันในหมู่เพื่อนนักอ่านที่เป็นพี่น้องสตรี ประเด็นเหล่านี้แสดงตนอย่างเข้มข้นในกลุ่มเรื่องสั้นอีกชุดหนึ่งที่จะกล่าวในลำดับถัดไป

สายสัมพันธ์ของสตรี : การสร้างจิตสำนึกร่วมของพี่น้องสตรี

อุดมการณ์ทางสังคมในระบบปิตาธิปไตยและปฏิบัติการทางสังคมที่อุดมการณ์เหล่านั้นกำกับอยู่ปรากฏในเรื่องสั้นร่วมสมัยทั้งในแบบตรงไปตรงมาและในแบบซ่อนเร้น นักเขียนหญิงที่กำลังตีแผ่ให้เห็นอุดมการณ์และปฏิบัติการของอุดมการณ์มีเป้าหมายหนึ่งอยู่ที่การสร้างจิตสำนึกเพื่อสร้างการเรียนรู้ให้กับผู้หญิง การสร้างจิตสำนึกคือกระบวนการที่ผู้หญิงจะได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และสร้างแบบแผนของประสบการณ์หรือคำอธิบายต่อปรากฏการณ์ความสัมพันธ์ของหญิงและชายในสังคมที่ดำรงอยู่ เพื่อพัฒนาความเข้าใจต่อสภาพความเป็นรองของผู้หญิง การสร้างจิตสำนึกนี้ถือว่าเป็นหนึ่งในแหล่งที่มาของความคิดรวบยอดว่า “เรื่องส่วนตัวคือเรื่องการเมือง” เป็นการเปลี่ยนประสบการณ์ส่วนตัวไปสู่การวิเคราะห์ทางการเมือง เพื่อสร้างความหมายใหม่ให้กับประสบการณ์ทางสังคมของผู้หญิง ในขณะที่ผู้หญิงมีชีวิตอยู่ในประสบการณ์นั้น นอกจากนี้ การให้ความสำคัญกับประสบการณ์และการรับรู้ของผู้หญิงก็คือการเรียกร้องให้เกิดความเสมอภาคกับผู้หญิงในอีกทางหนึ่ง กล่าวคือเป็นการเล่าเรื่องที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของผู้หญิงหรือใช้ข้อมูลทางความรู้สึกและข้อมูลทางร่างกายของผู้หญิงเป็นหลักโดยไม่ถูกตัดสินและประเมินค่าว่าเป็นเรื่องไร้สาระ แต่เป็นสิ่งที่สามารถปรากฏบนพื้นที่ทางวรรณกรรมได้อย่างเท่าเทียมกับเรื่องที่เสนอปัญหาสังคม การเมือง หรือ

เรื่องเชิงปรัชญาที่มักเข้าใจกันว่าเป็นพื้นที่ของนักเขียนชาย

เรื่องสั้นของนักเขียนหญิงในกลุ่มนี้ให้ความสำคัญกับประสบการณ์ของผู้หญิง แต่ละเรื่องเล่าประสบการณ์ที่เป็นเรื่องส่วนตัว เป็นจินตนาการเกี่ยวกับตัวเอง หรือพูดถึงสายสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงทั้งสายสัมพันธ์ในครอบครัว ผู้หญิงกับกลุ่มทางสังคม และสายสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงด้วยกันเองในฐานะเพื่อนร่วมโลก ความน่าสนใจของเรื่องสั้นกลุ่มนี้อยู่ที่การเลือกถ่ายทอดประสบการณ์เกี่ยวกับผู้หญิงซึ่งมักจะไม่ได้รับความสนใจในวรรณกรรมทั่วไป เห็นได้จากแนวคิดที่นำเสนอในเรื่องสั้นกลุ่มอื่น ๆ จะเน้นหนักในด้านการสะท้อนปัญหาสังคมหรือสะท้อนเบื้องลึกในจิตใจมนุษย์ ประสบการณ์ในชีวิตประจำวันของผู้หญิงถูกจัดให้เป็นประสบการณ์ชั้นรองที่แทบไม่มีพื้นที่ทางวรรณกรรม โดยเฉพาะวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้น แต่นักเขียนหญิงหลายคนเลือกที่จะถ่ายทอดแง่มุมความสัมพันธ์ของตัวละครหญิงซึ่งทำได้อย่างน่าสนใจ ทั้งนี้เพื่อยืนยันตัวตนของพวกเธอและเพื่อต่อรองกับการควบคุมเรื่องเพศวิถีที่สังคมปิตาธิปไตยเข้มงวดกับผู้หญิงมากกว่าผู้ชายหลายเท่าตัว เรื่องสั้นกลุ่มนี้คือ หากเป็นฉันในคืนนั้น (๒๕๔๔) ของ อรุณา โควินท์ อำนาจ ของ เดือนวาด พิมวนา และ หนูกับจักร (๒๕๕๓) ของ เอื้อ อัญชลี

ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนสาวที่อรุณาถ่ายทอดในเรื่อง หากเป็นฉันในคืนนั้น ดำเนินไปอย่างสอดคล้องและเท่าเทียม “ฉัน” และ “มิน” มีรสนิยมที่พ้องกันหลาย ๆ เรื่องอย่างน่าประหลาดทั้งการแต่งกาย ละครที่ชอบ หรือแม้แต่วรรณกรรมเรื่องผู้ชาย “ฉัน” และ “มิน” ไม่เคยขัดใจกัน เข้าใจกัน และแม้แต่ในเรื่องที่ลึกลับที่สุดคือการพูดถึงความสัมพันธ์ทางเพศ “ฉัน” กับ “มิน” ก็สามารถเปิดเปลือยใจเล่าสู่กันฟังได้ ดังเห็นได้จากการนัดกันระหว่างสี่หนุ่มสาวในคำคืนหนึ่ง เมื่อชายหนุ่มที่ทั้ง “ฉัน” และ “มิน” ต่างเคยรู้สึกประทับใจมาแรกพบโคจรเข้ามาในชีวิตของสองสาวอีกครั้งหนึ่ง และ “ฉัน” ทำท่าเคลิบเคลิ้มหวนไหวไปกับสายตาและคำพูดแสดงนัยของชายหนุ่มผู้นั้น “มิน” ก็ไม่ลังเลที่จะเตือน “ฉัน” ให้อยู่ห่าง ๆ ชายหนุ่มคนนี้ เพราะเขาอาจไม่ใช่คนดีอย่างที่คิด เมื่อ “ฉัน” ทำท่าไม่รับฟังคำเตือนของ “มิน” และทำท่าปล่อยใจไปกับความสัมพันธ์ครั้งนี้ “สายตาของฉันเผยความจริงจากใจตอบรับดวงตาแวววาวของเขา หลายครั้งที่เราลอบส่งความนัยแก่กัน กลิ่นอายของความสัมพันธ์เข้าใจให้หวั่นไหวตลอดเวลา (อรุณา ๒๕๔๔ : ๑๙)” สิ่งที่ “มิน” ตัดสินใจทำคือเผยความสัมพันธ์ระหว่างเธอกับเขา ในคำคืนหนึ่งเพื่อกระตุ้นให้ “ฉัน” เห็นภาพที่แท้จริงของเขา “มิน” จริงจังและคิดว่าเป็น

รักครั้งแรก แต่เขามองความสัมพันธ์นั้นเป็นแค่ความสนุกชั่วคืนที่ผ่านไป

อุรุดา แสดงให้เห็นมิตรภาพระหว่าง “ฉัน” และ “มิน” ทั้งดงามและเท่าเทียม ผ่านฉากสุดท้ายก่อนจบเรื่อง เมื่อ “ฉัน” และ “มิน” ออกมาจากร้านเหล้าและใช้เวลา ร่วมกันเงียบ ๆ ที่สวนสาธารณะ

“ฉันกุมมือเพื่อนไว้ ถามเบา ๆ ...

“นานแค่ไหนแล้วมิน ?”

“ตั้งแต่คืนนั้น คืนที่เราสองคนพบเขา เรื่องมันเกิดขึ้นและจบลง

ภายในคืนเดียว”

“คืนนั้นฉันควรไปส่งเธอที่บ้าน”

“ไม่ใช่เพราะเธอหอรกนะ เพราะฉันเอง ฉันมัน...”

“ให้มันผ่านไปเถอะนะ”

“ไป กลับบ้านกัน พี่จะสว่างแล้ว” มินถอนใจยาว รอยยิ้มจาง ๆ

ระบายบนใบหน้า

“มิน...”

“อะไรเธอ?”

“ถ้าคืนนั้น...ถ้าเขาเลือกฉัน ฉันก็คงตัดสินใจอย่างเธอ

(อุรุดา ๒๕๔๔ : ๒๒)

กล่าวได้ว่า พื้นที่ที่ “ฉัน” และ “มิน” สร้างร่วมกันในฉาก ๆ นี้คือพื้นที่ทาง สังคมในอุดมคติที่นักสตรีนิยมปรารถนาจะเห็น นั่นคือการแบ่งปันประสบการณ์ การรับ ฟัง และความเข้าใจที่เพื่อนพี่น้องสตรีจะมีให้แก่กัน “ฉัน” ไม่เพียงจะเป็นผู้ร่วมแบ่งปัน ทุกข์สุขของ “มิน” แต่การฟังของ “ฉัน” เป็นไปอย่างเข้าใจ และเคารพในการตัดสินใจ ของ “มิน” ยิ่งไปกว่านั้น การที่ “มิน” บอกเล่าเรื่องราวของเธออย่างหมดเปลือกได้ สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับ “ฉัน” และทำให้ฉันเห็นตัวเองในประสบการณ์ของ “มิน” อีกด้วย

สายสัมพันธ์ระหว่างสตรีในครอบครัวเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่นักเขียนหญิงให้ ความสนใจ เรื่องสั้น อำนวย ของ เดือนวาด พิมวนา เล่าถึงสายสัมพันธ์ระหว่างแม่และ ลูกที่ถ่ายทอดความเข้าใจโลกและชีวิตผ่านทางรูปแบบการใช้ชีวิตของผู้เป็นแม่ในแต่ละ

รุ่นให้ลูกสาวได้เรียนรู้ ดังเช่นนางอาลัยเรียนรู้รูปแบบชีวิตครอบครัวจากแม่ของเธอและทำให้เธอสามารถอยู่ในสถานะผู้ครองอำนาจสูงสุดในครอบครัวตลอดมา ความคิดเช่นนี้ตกทอดมาถึงบุตรสาวคือตัวนางอาลัยรวมทั้งรูปแบบการใช้ชีวิตที่กล่าวมาด้วย “จะทำอย่างไรให้บุตรสาวที่มีสายเลือดของคนเหล่านี้อย่างเต็มเปี่ยมได้มีสิทธิมีเสียงมีอำนาจต่อรองในการปกครอง” (เดือนวาด พิมวนา ๒๕๓๘ : ๔๓) ความสัมพันธ์ระหว่างนางอาลัยและนายบรรจบผู้สามีจึงเป็นไปในลักษณะที่ “นางอาลัยไม่เคยเรียนรู้สิ่งใดในตัวสามีมากไปกว่าลักษณะการดำเนินชีวิตอันจะเป็นไปเพื่อความเข้มข้นแห่งสายเลือดเธอ” (เดือนวาด พิมวนา ๒๕๓๘ : ๔๕) สิ่งที่นางอาลัยเรียนรู้จากแม่คือการใช้อำนาจในการปกครองครอบครัวที่ได้มาจากรูปร่างหน้าตาอันร่ำรวยซึ่งทำให้นางอาลัยอยู่ในสถานะสูงส่งกว่าสามีตั้งแต่จุดเริ่มต้น

อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ที่นางอาลัยเป็นฝ่ายอยู่เหนือสามีตลอดเวลาจนวันเข้าก็เริ่มมีปัญหา เพราะนายบรรจบซึ่งกดขี่ความต้องการของตัวเองตลอดมาเริ่มทนไม่ได้และลี้ภัยกลับไปสานสัมพันธ์กับคนรักเก่าพร้อมทั้งวิ่งวนให้เธอมีความสัมพันธ์ทางกายกับเขา นางอาลัยซึ่งแอบตามมาจนพบทั้งคู่อยู่ด้วยกันได้เรียนรู้ว่า สามีที่เธออยู่ด้วยไม่ได้มอบใจให้เธอด้วยความรัก แต่ที่เขายอมเธอเพราะเธอมีอำนาจเงินเหนือเขา นางอาลัยค้นพบว่าการที่สามีเธอเฝ้าวิ่งวนให้คนรักเก่ามีความสัมพันธ์ด้วยเป็นเพราะเขารักเธอ ความรักทำให้คนรักเก่าของสามีมีอำนาจเหนือตัวเขา การค้นพบดังกล่าวทำให้นางอาลัยตื่นเต้นและเริ่มเรียนรู้การใช้อำนาจในอีกรูปแบบหนึ่ง นั่นคือการใช้ความรักบงการสามี เธออดทนปรับปรุงตนเองเพื่อทำให้นายบรรจบเข้าใจว่า เธอรักและให้เกียรติสามีมาก จนในที่สุด นายบรรจบก็เสพติดการเป็นคนสำคัญและหันมาปฏิบัติกับเธอด้วยความรัก เดือนวาดจบเรื่องนี้โดยการให้นางอาลัยถ่ายทอดเรื่องราวให้ลูกสาวฟังเป็นเสมือนการเน้นย้ำให้เห็นว่า การเรียนรู้ที่สำคัญคือการเรียนรู้ที่จะบริหารความสัมพันธ์เชิงอำนาจกับเพศชายเพื่อให้ตนอยู่ในฝ่ายที่เป็นผู้นำหรือเป็นผู้กระทำมากกว่าเป็นผู้ตามที่ต้องคอยรับคำสั่งอย่างเดียว

เรื่องสั้น หนูถีบจักร (๒๕๕๓) ของ เอื้อ อัญชลี ถ่ายทอดความสัมพันธ์ของผู้หญิงในกลุ่มเล็ก ๆ ที่แสดงตนอย่างมีเลือดเนื้อ ภาพที่ปรากฏไม่ใช่ภาพของเหล่าสตรีที่มีภราดรภาพหรือมีแต่ความรักใคร่ปรองดองกันอย่างเดียว เอื้อ อัญชลี เล่าเรื่องของผู้หญิงกลุ่มหนึ่งที่มีปฏิสัมพันธ์กันในห้องเรียนตัดเสื้อยามบ่ายอย่างมีชีวิตชีวา เรื่องที่คุย

เข้าขายนินทาเรื่องชาวบ้าน การเล่าถึงของที่ชอบกิน หรือเล่าสถานการณ์ในชีวิตประจำวันทั่ว ๆ ไป ประเด็นเหล่านี้มักไม่ปรากฏในเรื่องสั้นเพราะไม่ใช่การนำเสนอปัญหาสังคมหรือปัญหาในระดับปรัชญาการดำรงชีวิตและอาจได้รับการพิจารณาว่ามีเนื้อหาที่ไม่ซับซ้อนและไม่ลุ่มลึก ผู้อ่านจึงแทบไม่มีโอกาสอ่านเนื้อหาในปริบททลแบบผู้หญิง ๆ เหล่านี้เลย การที่เอื้อ อัญชลี นำเนื้อหาทำนองนี้มาถ่ายทอดจึงเป็นการเปิดพื้นที่ให้กับประสบการณ์ของผู้หญิงให้ผู้อ่านทั่วไปได้มีโอกาสรับรู้

ในเรื่องสั้น หนูถีบจักร ห้องเรียนตัดเลื้อยยามบ่าย คือพื้นที่ทางสังคมที่ผู้หญิงโดยเฉพาะผู้หญิงชนชั้นกลางระดับล่างได้ใช้เวลาร่วมกัน เมื่อไม่ได้ถูกจำกัดอยู่แต่พื้นที่ในครัวเรือนของตน ห้องเรียนก็เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อนำความรู้ไปประกอบวิชาชีพและเป็นแหล่งสมาคมของผู้หญิง นอกเหนือไปจากความรู้ที่ได้รับแล้ว นัยสำคัญอีกประการหนึ่งสำหรับผู้หญิงกลุ่มนี้คือ การได้บอกเล่าประสบการณ์ที่แต่ละคนมีซึ่งอาจอยู่ในรูปของทัศนวิจารณ์ต่อเรื่องต่าง ๆ เช่น “ฉันรู้สึกว่ามีเมียคุณนั้นต้องไม่ได้นอนด้วยกันแน่นอน” “แล้วคู่นอนด้วยกันล่ะจะคุยังไง” “ดูอย่างฉันนี่ไง นอนกับผัวทุกคืน” (เอื้อ อัญชลี ๒๕๕๓ : ๑๕๐) หรือบางครั้งการบอกเล่าประสบการณ์ก็อยู่ในรูปของพฤติกรรมหรือสภาพที่ปรากฏ “นางที่น่าเศร้าที่สุด ฉันยังไม่เคยเห็นตัวจริง แต่ได้รับฟังเรื่องของเธอโดยตลอดผ่านการพูดคุยกันของคนในห้องเรียน เพราะเธอต้องไปนอนโรงพยาบาลหลังจากถูกสามีซ้อม อาจารย์บอกว่าสามีเธอเป็นคนขี้เหงาขี้กลัว แต่เห็นคุยกับผู้ขายสองสามคำก็ลากกลับบ้านไปตีแล้ว (เอื้อ อัญชลี ๒๕๕๓ : ๑๕๒)” และบ่อยครั้งเป็นการเล่าเรื่องราวของคนอื่นที่พวกเธอแต่ละคนรับรู้ “ส่วนอีกคนเล่าว่า มีผู้หญิงคนหนึ่งกินยาลดความอ้วนจนความจำเสื่อม ต้องกลับไปหัดอ่านกอลใหม่ และอีกคนก็เล่าว่ามีผู้หญิงอีกคนหนึ่งต้องฆ่าตัดน้องอกในห้อง น่าสงสาร (เอื้อ อัญชลี ๒๕๕๓ : ๑๕๓)” แม้เรื่องทั้งหลายจะดูเหมือนเรื่องสัพเพเหระ แต่ปฏิเสธไม่ได้ว่า ผู้หญิงกลุ่มนี้กำลังแบ่งปันประสบการณ์และสร้างพื้นที่ทางสังคมในกลุ่มผู้หญิงขึ้นมาผ่านเรื่องเล่ารอบ ๆ ตัว

วิธีการเล่าเรื่องของเธอที่น่าสนใจ เธอให้ผู้อ่านเห็นภาพผ่านสายตาของ “ฉัน” ซึ่งพาตัวเองเข้าไปนั่งอยู่ในกลุ่มนั้นเพื่อขมนิยายจากเอก ผู้เล่าเรื่องเป็นคนเดียวกับผู้เห็นเหตุการณ์ ความตั้งใจเพื่อเข้าไปรับชมและถ่ายทอดออกมาเป็นเสียงบนหน้ากระดาษเป็นดังการประกาศเจตนารมณ์ของเอื้อที่ตั้งใจถ่ายทอดเรื่องราวของผู้หญิงกลุ่มหนึ่งออกมาเพราะสำหรับผู้เล่า “ชีวิตสามัญคือสุดยอดนิยายที่ไม่อาจปรุงแต่งและจินตนาการถึง

ความสามัญธรรมดาของพวกเธอคือความคิดไม่ถึงของนักเขียน พวกเธอคือตัวละครในนิยายที่สะท้อนชะตากรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง พวกเธอคือความประหลาดใจฉบับเดียวเหมือนเรื่องสั้น และพวกเธอก็ดงามเหมือนบทกวี (เอื้อ อัญชลี ๒๕๕๓ : ๑๔๙-๑๕๐)” หากประสบการณ์ในชีวิตของผู้หญิงแต่ละคนที่ดูเหมือนธรรมดาอย่างยิ่งคือเป้าหมายแห่งการเรียนรู้ของผู้เล่า ก็อาจกล่าวได้ว่าเรื่องสั้น หนูกับจักร กำลังทำหน้าที่เป็นบทเรียนให้ผู้อ่านได้เปิดใจในการเรียนรู้โลกของผู้หญิง โลกซึ่งหากบอกเล่าด้วยวาจาธรรมดาเหยียดผู้หญิงแบบปิตาธิปไตยก็จะตัดสินว่าเป็นโลกที่ไร้สาระ ไร้ระเบียบและสับสน แต่เอื้อ อัญชลีนำเรื่องราวเหล่านั้นมาสร้างเป็นเรื่องเล่าโดยให้ความสำคัญกับการเรียนรู้และประสบการณ์ของผู้หญิงในชีวิตประจำวัน เป็นการนำผู้หญิงที่เคยถูกเก็บอยู่ในพื้นที่ในครัวเรือนออกสู่พื้นที่ทางสังคม

สรุป

ในบ้านเมืองที่มีระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีการประกันสิทธิขั้นพื้นฐานแก่ประชาชนทุกเพศทุกวัย นักเขียนหญิงหลาย ๆ คนลุกขึ้นมาตีแผ่และตั้งคำถามว่า สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคดังกล่าวเป็นเพียงแค่หลักการที่ยังไม่มีการปฏิบัติใช้อย่างแท้จริง เพราะหากพิจารณาจากหน่วยครอบครัวและชุมชนแล้วจะพบความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมระหว่างเพศแม่ชานไปทุกองู นั่นเป็นเพราะสังคมไทยเป็นสังคมที่ให้ความสำคัญและให้คุณค่ากับเพศชายมากกว่าเพศหญิง แม้ในหลักการจะเห็นการเชิดชูเพศหญิงตามวันสำคัญหรือตามเทศกาลต่าง ๆ เช่นวันสตรีสากลหรือวันแม่ และมีการเฉลิมฉลองเทศกาลดังกล่าวอย่างเอิกเกริก แต่การใช้อำนาจและความรุนแรงกับเพศหญิงก็ยังคงอยู่ทั้งในครัวเรือนและในพื้นที่สาธารณะ นักเขียนหญิงแต่ละคนใช้พื้นที่ของเรื่องสั้นเพื่อตีแผ่ปัญหาที่ยังคงอยู่ ในขณะที่เดียวกันก็เป็นการสร้างจิตสำนึกร่วมให้กับผู้อ่านที่เป็นเพศหญิงด้วยกันตระหนักถึงปัญหาที่พวกเธอจะถูกผนวกรวมเข้าไปเป็นส่วนหนึ่ง ทั้งในฐานะของผู้ที่อาจจะถูกกระทำ ผู้สังเกตการณ์หรือในบางขณะก็กลายเป็นผู้กระทำซ้ำเติมกับเพศหญิงด้วยกันเสียเอง ทำอย่างไรจึงจะทำให้หลักการของระบอบประชาธิปไตยเป็นจริง ทำอย่างไรเพศหญิงจึงจะได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมและมีศักดิ์ศรีไม่ด้อยไปกว่าเพศชาย อาจเป็นโจทย์ของนักเขียนหญิงที่สนใจนำเสนอ

ปัญหาดังกล่าว ในกรณีนี้เห็นชัดว่าพื้นที่ทางวรรณกรรมเปิดกว้างให้เสียงของผู้หญิงบอกเล่าประสบการณ์ที่เธอไม่อาจพูดได้ในชีวิตจริง

บรรณานุกรม

- ชัชดาภรณ์ สงสัมพันธ์. (๒๕๔๙). **เมื่อผู้หญิงคิดจะมีหนวด**. กรุงเทพฯ : คบไฟ.
- ชามา. (๒๕๔๑). **ความลับ**. พิมพ์ครั้งที่สี่. กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า.
- เดือนวาด พิมวนา. (๒๕๓๘). **หนังสือเล่มสอง**. กรุงเทพฯ : สามัญชน.
- ศรีดาวเรือง. (๒๕๓๓). **แก้วหยดเดียว**. พิมพ์ครั้งที่สอง. อโยธยา : ทานตะวัน.
- _____. (๒๕๓๓). **บัตรประชาชน**. พิมพ์ครั้งที่สอง. อโยธยา : ทานตะวัน.
- _____. (๒๕๓๓). **มัทรี**. พิมพ์ครั้งที่สอง. อโยธยา : ทานตะวัน.
- _____. (๒๕๓๓). **ภาพลวงตา**. พิมพ์ครั้งที่สอง. อโยธยา : ทานตะวัน.
- สิตางศุภา. (๒๕๔๔). **กรอบ**. กรุงเทพฯ : แพร่สำนักพิมพ์.
- เสาวรี. (๒๕๕๔). **เรटकอยู่ในสมรภูมิรบอีกครั้ง**. กรุงเทพฯ : ประพันธ์สาส์น.
- อัญชัน. (๒๕๓๓). **อัญมณีแห่งชีวิต**. พิมพ์ครั้งที่สอง. กรุงเทพฯ : คมบาง.
- อรุณา โควินท์. (๒๕๔๔). **มิตรภาพยังอยู่กับเรา**. นครราชสีมา : ไม้มก.
- เอื้อ อัญชลี. (๒๕๕๓). **เส้นผมบังจักรวาล**. กรุงเทพฯ : มติชน.

